NED. BOND VAN JONGELVEREEN. OP GEREF. GRONDSLAG. V.L.G.

GEREFORMEERD JONGELINGSBLAD

ORGAAN VAN DEN NEDERL. BOND VAN JONGEL. VEREEN. OP GEREF. GRONDSLAG

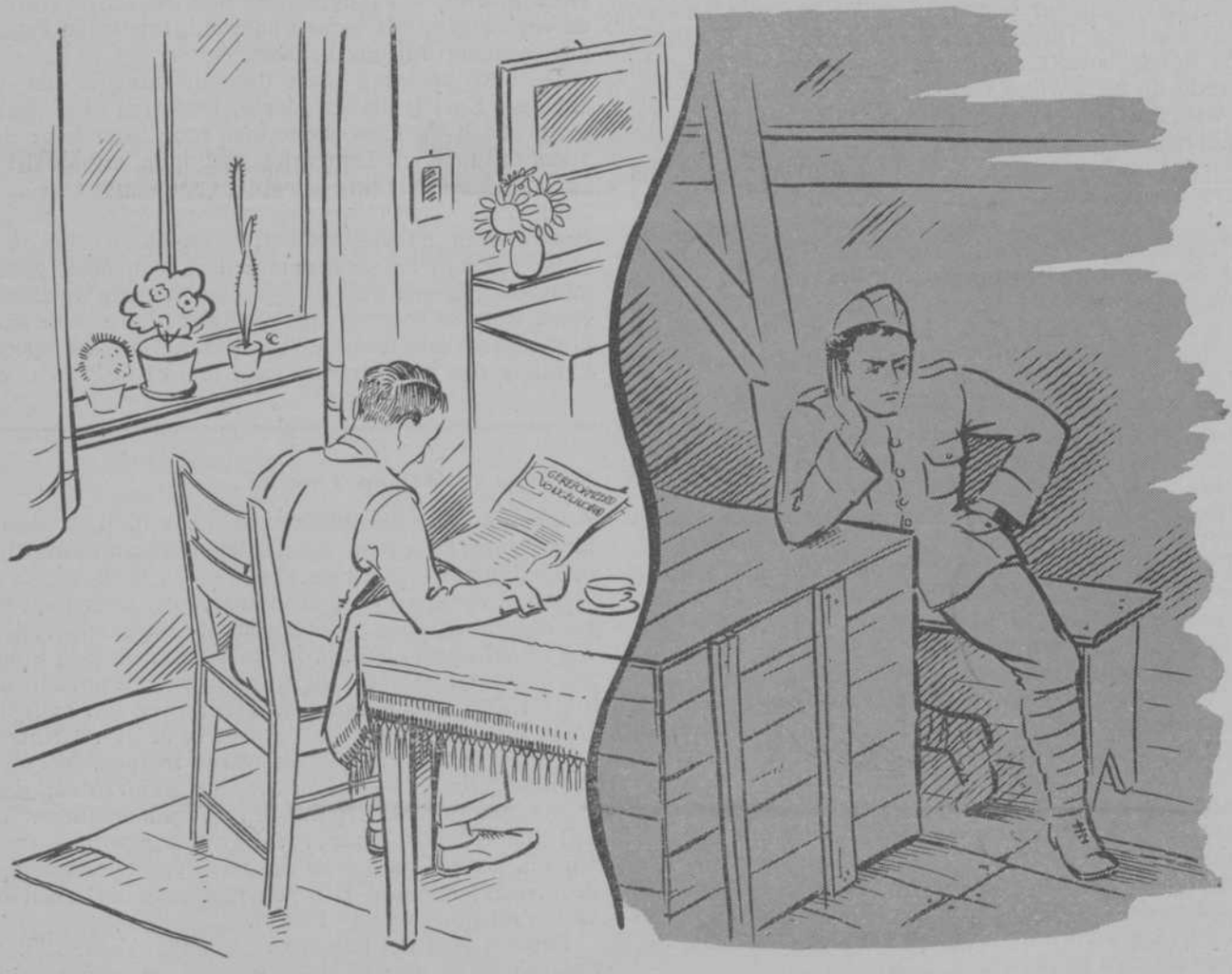
51e JAARGANG No. 7. VRIJDAG 13 OCTOBER 1939.

ABONNEMENTSPRIJS: voor aangesloten Jongelingsvereenigingen en Leden daarvan franco p. post ƒ 2.50 per jaar (mits met één kwitantie bij den Vereenigingspenningmeester kan worden gedisponeerd); (voor anderen ƒ 3.-) — Men verbindt zich voor den geheelen Jaargang, door vereen. te betalen in twee halfjaarl. termijnen (Sept. en Maart) — Losse nummers 5 cent. — Dit blad verschijnt des Vrijdags.

Commissie van Redactie:
HET MODERAMEN.

Eind-Redacteur:
P. VAN NES Czn.,
Ten Hovestraat 15
's-GRAVENHAGE
Telefoonnummer 553811

ADVERTENTIEN: van 1—6 regels ƒ 2.—. Elke regel meer 35 cent. Bij contract belangrijke korting. Voor aangesloten vereenigingen 20 cent per regel. — Adres voor abonn. en adv.: Adm. Geref. Jongel.-blad Amersfoort. — Telefoon No. 6114. — Giro-No. 95964. Adv. uiterlijk Woensd.morgen 1e post in Amersfoort. Voor alles, wat den inhoud van het blad betreft is het adres: Redactie Geref. Jongel.-blad Den Haag.

Ziet ge 't verschil tusschen den burger-J.V.er en den soldaat-J.V.er?
Dat mag zoo niet blijven. Wij zijn vrienden! Wij zijn broeders!
Help je méé om het eenzame gevoel van onzen kameraad weg te werken?
Natúúrlijk doe je mee. ALLEN doen mee.

INHOUD: 1. Het N.J.V. en de Kerk. — 2. Ben je al aan 't werk? — 3. Op voet van gelijkheid. — 4. Organisatie. — 5. Geestelijke Stroomingen. — 6. Uit en voor de practijk. — 7. Van het Parlementaire Erf. — 8. Bonds- en Vereenigingsleven. — 9. Agenda voor Geref. Schippersjeugdvereenigingen. — 10. Mededeelingen Bondsbureau. — 11. Officieele mededeelingen. — 12. Persschouw blz. 100, 101, 102, 103, 104, 105. — 13. Advertentiën.

Het N.J.V. en de Kerk

I.

Op Hemelvaartsdag 1939 is het Ned. Jongelingsverbond in Jaarvergadering bijeen geweest te Leeuwarden.

Zijn nieuwe Voorzitter, Dr. G. P. van Itterzon van 's-Gravenhage, heeft daar de Bondsrede gehouden, een taak, die aan het Voorzitterschap verbonden is en niet een der minste hoogtepunten van een Bondsdag is.

De Bondsrede te Leeuwarden droeg tot titel: *„Het Nederlandsch Jongelingsverbond en de Kerk".*

Ze was actueel, omdat uit de kringen van het Verbond wenschen werden gehoord, ja zelfs voorstellen waren ingekomen om den band van het Verbond met de Hervormde Kerk nauwer te maken, ja de afdeelingen enz. aan het Ned. Hervormd Kerkelijke te binden. Vandaar, dat de Bondsvoorzitter over dit onderwerp sprak en in zijn rede de zienswijze van het Hoofdbestuur in deze zaak weergaf, een zienswijze, welke ook door de Bondsvergadering is geaccepteerd.

In deze rede heeft Dr. van Itterzon dingen gezegd, die ons sympathiek zijn, dingen, waarmede wij het geheel eens zijn; ook heeft hij zaken naar voren gebracht, die specifiek eigen zijn aan het Verbond krachtens zijn doel; ook heeft hij uitlatingen gedaan, waarop wij eenige kantteekening meenen te moeten maken. Wij volgen voor het een en ander het uittreksel uit deze rede, " welk opgenomen is in het orgaan „De jonge man" van 15 Mei l.l.

Gesteld wordt, dat het Verbond *interkerkelijk* is, wat niet beteekent, dat men *onkerkelijk* zou zijn. Dit kunnen wij voor *onzen* Bond zoo overnemen. Dat men niet onkerkelijk is, blijkt wel uit de vele predikanten, die in het practische werk van de afdeelingen opgenomen zijn en uit zoovele andere dingen. Men wil niet van de kerk af, maar men werkt uitermate naar haar toe. Het gedrag van sommige leden, die de kerkdiensten matig of zelden bezoeken, is niet te verontschuldigen. Maar dat is niet aan het N.J.V. te wijten en de handelwijze van zulke jonge menschen wordt niet verontschuldigd. Met name is dit een deel van het groote-stadsvraagstuk, dat nog steeds om een oplossing roept. Maar met den grondslag van het N.J.V. heeft deze onkerkelijkheid niets te maken. Alleen, en hier plaatsen we een kantteekening: het *N.J.V. is* en blijft *inter-confessioneel.* En dat zijn wij als *Ned. Bond van J.V. op G.G.* **niet**. Dat zegt onze grondslag duidelijk. En dien grondslag hebben wij aanvaard, omdat het interkerkelijke zonder de binding van het confessioneele vooral in een Bond van jeugdigen, die in het tijdperk der vorming zijn, gevaren oplevert, die niet denkbeeldig zijn gebleken.

De meening, dat het N.J.V. *anti-kerkelijk* zou zijn, wordt vanzelf als dwaasheid afgewezen. Naar de Kerk wordt heengewezen met een drang der liefde en der overtuiging. Ook de kerkelijke vragen kunnen in een sfeer van vriendschap en onderling begrijpen in die kringen worden besproken. Tal van vereenigingen behandelen regelmatig Kerkgeschiedenis. 't Werkt karaktervormend en bezielend. Maar, en dit moet het Verbond dan wel waarschuwend zeggen, waar er ten slotte geen band aan de Confessie is: „laat de gedachtenwisseling geen woordenwisseling worden."

Dit uitgangspunt brengt consequenties mede, die ons, Gereformeerden, vreemd in de ooren klinken, maar op het standpunt van het N.J.V. niet te vermijden zijn en de „vrijheid'" duidelijk demonstreeren, een vrijheid, die wij als zwakheid beschouwen en aantoont, dat het Verbond nog aldoor op dezelfde basis blijft staan: vogels van diverse pluimage kunnen in onze ruimte leven. Dr. v. Itterzon zegt en erkent dat ook duidelijk. Er zijn bijv. gemeenten, waarin de vereenigingsbevolking louter uit *Hervormden* bestaat. Noem dan de vereeniging rustig de Hervormde. Er zijn ook vereenigingen, die zich onder andere omstandigheden Vrij-Evangelisch noemen. Of weer andere, die als grondslag de belijdenis der Hervormde Kerk nemen. Welnu, zij krijgen alle rustig goedkeuring op hun Statuten of Reglement. Op één voorwaarde: op zoo'n kerkelijke vereeniging moet in het reglement een artikel worden opgenomen, waaruit blijkt, dat in haar kring ook plaats is voor een vriend, die niet tot haar Kerk behoort, en die het toch met den grondslag van het Verbond eens is: dat men de Schriften van Oud en Nieuw Testament erkent als het Woord van God en onzen Heere Jezus Christus als algenoegzaam Zaligmaker en God, geopenbaard in het vleesch. Zulk een jongmensch heeft dezelfde rechten op de vereeniging als ieder ander lid, tot welke kerkelijke gemeenschap hij ook behoort.

De bewijsvoering voor deze meening is een eigenaardige. En wij maken hierbij wederom een kantteekening. „Stelt de Kerk soms niet voor ieder haar deuren open, die mee wil komen lezen, zingen en bidden?" Ons antwoord is: gelukkig ja. Maar: zoo iemand heeft in de Kerk *niets* te vertellen, heeft daar volstrekt *geen rechten* in geen enkele opzicht, geen stemrecht en geen recht om aan het Sacrament deel te nemen, geen toegang ook tot een gemeente-avond, waarop de zaken der Kerk worden besproken. Hij praat niet mee en handelt niet mee. Neen, deze bewijsvoering voor het specifieke karaker van het Verbond gaat mank! Kn.

*** Ben je al aan 't werk?

Die vraag is eigenlijk overbodig, want toen de circulaires en de lijsten zijn aangekomen is men natuurlijk onmiddellijk aan 't werk gegaan.

Stel je voor, dat onze militairen, toen ze den oproep tot mobilisatie ontvingen, eerst eens waren gaan overleggen: *Zal ik het doen, of zal ik het niet doen?* Ik geef u de verzekering, dat er dan vele duizenden geweest zouden zijn, die tot de slotsom kwamen, dat 't voor hen toch onmogelijk was om te gaan; hoe langer ze er over dachten, des te grooter zou het aantal bezwaren worden.

Maar gelukkig — *dat hebben de militairen niet gedaan.* Toen de overheid riep hebben ze gehoorzaamd. 't Viel wel eens moeilijk, maar..... *ze zijn gegaan.* En zouden wij nu, nu we voor onze militaire vrienden wat moeten doen, eerst op onze knoopen moeten gaan tellen of we willen meewerken, ja of neen?

Dat zou toch wel buitengewoon ondankbaar zijn.

Mochten er hier of daar werkelijk nog vereenigingen zijn, die nog aan 't overleggen zijn over het *„ja"* of *„neen"*, dan vragen we in allen ernst: *Zou je een* **„neen"** *voor je verantwoording durven nemen?*

En wanneer je die vraag hoort, dan antwoord je daarop onmiddellijk met een hartgrondig *„neen".*

Welnu — *dan aan het werk.*

Vóór 31 October moet alles *afgeloopen* en *opgezonden* zijn.

***** Op voet van gelijkheid.**

Ons Bondsbestuur heeft gevraagd: *Uit elke plaats minstens zooveel guldens als de J.V. er leden telt.*

Dat zou ongelijkheid kunnen scheppen.

Want wij weten 't allemaal wel, dat lang niet op alle plaatsen het aantal leden der J.V. voldoende is.

Zulke plaatsen worden natuurlijk in de gaten gehouden, want daar zal men wat meer bijeen moeten brengen en dat kan ook heel goed, wanneer men zich maar wat moeite wil geven.

't Moet voor de J.V.'ers in die plaatsen de eer te na zijn, wanneer ze precies bleven bij 't *gemiddelde* bedrag, dat verwacht wordt.

En zoo moeten ook de plaatsen, waar naar verhouding heel veel welgestelde menschen wonen, ditmaal maar eens flink voor den dag komen. Onze Gereformeerde burgers willen graag wat geven voor het vormend werk onder de militairen. Mits men zich de moeite maar getroost om het even te vragen.

Nergens ruste men vóór men weet, dat men heeft bijeengebracht, wat billijkerwijs van die plaats mocht worden gevraagd.

Wij rekenen er op, dat allen zullen waken voor de eer en hun goeden naam.

***** Organisatie.**

Ook bij 't geld-inzamelen moet het werk georganiseerd worden, want men moet nu eenmaal voorkomen, dat eenzelfde persoon vier of vijfmaal een lijst gepresenteerd krijgt voor hetzelfde doel.

Maar die organisatie moet *eenvoudig* blijven.

In de kleinere plaatsen wordt afgesproken wie een bepaald gedeelte van het dorp zal nemen en men zorgt ervoor, dat men niet onder elkaars duiven schiet.

Een beetje *„tactiek"* is daarbij misschien wel eens noodig.

Er zijn nu eenmaal bepaalde personen, die voor een extra-behandeling in aanmerking komen. Dat wordt alles van tevoren even afgesproken.

Ieder krijgt zijn taak.

En ieder werkt ook met bekwamen spoed zijn taak af.

In de grootere plaatsen is de organisatie wat moeilijker, maar ook daar moet het werk behoorlijk verdeeld worden, door het heele gebied in *wijken* te verdeelen. Ieder krijgt dus zijn bepaalde wijk en vischt daar het terrein af.

Op het kerkelijk bureau of bij de wijkouderlingen zult ge wel een aantal adressen kunnen krijgen; praat daarover maar eens met je predikant, dan komt dat allemaal prachtig in orde.

Maar denkt er om: *Geen prachtorganisatie in elkaar zetten en ten slotte het inzamelingswerk achterwege laten.*

't Is ons om het laatste te doen.

En dat moet gebeuren in een kort tijdsbestek.

Hier geldt: *vele handen maken licht werk.*

Niemand moet zich hier onttrekken.

We hebben een eereschuld af te doen tegenover onze militaire vrienden.

Daarom moet dit werk *met blijmoedigheid* worden verricht.

Deze inzameling moet heel duidelijk bewijzen, dat de sympathie voor de gemobiliseerden zich niet alleen uit in *woorden*, maar zeker niet minder in *daden.*

De militair moet voelen: *Onze oude bondsvrienden leven met ons mee.*

.....Wanneer we dit woord willen verstaan, dan moet één ding ons hebben gegrepen diep in ons hart! Dit namelijk, dat de *levende God*, Die in den hemel woont, door Jezus Christus tot ons *spreekt.*

Hij, de oneindige Schepper van hemel en aarde, heeft Zich geaccomodeerd aan onze bevatting — de uitdrukking is van Calvijn — en spreekt ons nu toe in onze eigen taal, zóó simpel als een moeder bedoelt met haar kinderen — ik citeer weer Calvijn!

Elken keer als we den Bijbel opendoen en die lezen of hooren lezen, dan spreekt onze God ons toe — of we ons dat bewust zijn of niet — en Hij vertelt ons van Zichzelf en Zijn werk; van de verschrikkelijkheid der zonde en de heerlijkheid der verlossing; van onze taak op de wereld en de toekomst van het heelal en zooveel meer.

En dan komt het er op aan, dat wij dat *hóóren*, dat *hooren* en *verstaan* als *boodschap* van den almachtigen God. Dan moet daarin tot ons doordringen de oneindigheid van Gods genade en de oneindigheid van onze roeping. Dan moet komen dat, wat nooit in woorden uit te drukken is, maar wat toch door het geloof zoo fel wordt ervaren, dit n.l. *dat we voor God staan* en *dat Hij Zijn hand op ons legt en dat Hij ons roept*, ons, met al wat we zijn en hebben, in iedere seconde van ons bestaan.

Ja op dit *hooren*, op dit *„geloofsgehoor"* komt het aan. Is dat er niet, dan kunnen we wel dikke woorden zeggen en zware leuzen laten klinken en heel erg druk doen, maar dan is het alles, alles *caricatuur!* Dan zijn we — al hebben we het nog zoo druk over God en Zijn Woord — dan zijn we met onze eigen gedachtetjes en onze eigen ideetjes en ons eigen leventje bezig — anders niet.....

Dan komt o.a. het *intellectualisme* in ons leven dringen.

Overwinning van deze zonde zal er alleen kunnen komen door *geloof* en *bekeering*.

***Geloof* — zoodat we door Gods Woord gegrepen en voortgedreven worden!**

***Bekeering* — zoodat er komt de levensvernieuwing, principieel en radicaal.**

Ds. C. VEENHOF in Gedenkschrift Utrechtsche Bondsdag 1939.

Bestelt de gebundelde redevoeringen en referaten. Prijs per ex. 60 cent. Bij getallen lager. Zie adv.

GEESTELIJKE STROOMINGEN

HET AMBT DER GELOOVIGEN.

XIII.

De eenzijdigheden.

De menschen worden zoo licht eenzijdig. Uit reactie slaan zij van het eene uiterste in het andere over. Het is zoo moeilijk evenwichtig te zijn en den evenaar in het juiste midden te houden.

Deze eenzijdigheden staan in zeer nauw verband met ons ambt. De duivel moet werken met het door God gegeven voorbeeld. Hij heeft met de ambten te rekenen, maar dat moet ieder mensch doen. Wij zijn nooit los van het drievoudig ambt en elke eenzijdigheid moet zich, vroeger of later, wreken.

Wie één van de drie ambten eenzijdig vooropstelt, gaat mank. Hij kan zijn pad niet recht houden. Hij mag strijden tegen anderen, die ook mank gaan, doch uit reactie maakt hij zich aan hetzelfde euvel schuldig. Het kwaad, dat hij bestreden heeft en de voordeur heeft uitgejaagd, haalt hij door de achterdeur weer binnen.

Wanneer wij de kerkhistorie bestudeeren, zien wij, dat de Kerk altijd heeft moeten worstelen tegen eenzijdigheden, en dat deze elkaar trouw zijn opgevolgd. De dwa-

lingen komen telkens weer terug, al trekken zij eerst een nieuw costuum aan, dat met de mode meegaat. De dwaling is dezelfde, al komt zij in een ander gewaad.

Omdat het ambt der geloovigen een drie-voudig ambt is, kunnen wij spreken van een *drietal* eenzijdigheden.

I. Het intellectualisme.

Het intellectualisme legt zeer eenzijdig den nadruk op het *profetisch* ambt. De kennis wordt verheerlijkt. Kennis is macht, kennis is deugd, kennis is de bron van geluk. Aan de wetenschap wordt alle waarde toegekend en met de andere vermogens van den mensch wordt in het geheel niet, of heel weinig gerekend. Als wij de dingen maar zuiver weten en duidelijk kunnen verklaren, is het in orde. Voor de intellectualiteit is Christus een Voorbeeld, de dogmatiek een dor systeem, dat als een mooi geheel ineengezet wordt, de ethiek een scholastisch samenstel van geboden en regels, die zij op de schouders van anderen leggen en zelf met den vinger niet aanraken. De intellectualist stemt volkomen in met de leer en hij vergeet, dat, als wij belijden zullen met den mond, wij gelooven moeten met het hart.

Gevolg is, dat de menschen gaan *zweren bij de vaderen*. Als ze iets willen bewijzen, zoeken zij, ter verdediging, bewijsplaatsen, niet uit Gods Woord, maar uit een van de meest bekende godgeleerden. Zij staan niet graag alleen, en hebben in hun verdediging steun noodig, die zij voldoende kunnen krijgen in citaten. En dan is het citaat voor hen het einde van alle tegenspraak.

Intusschen vergeten zij, dat onze vaderen van zulk een koude beweging niets moesten hebben en van ganscher harte hebben beleden, dat „men geener menschen-schriften, hoe heilig zij geweest zijn, mag *gelijkstellen* met de Goddelijke Schrifturen."

Het intellectualisme is de dood voor het geloofsleven. De intellectualist gaat staan op het „standpunt van God", wil de dingen zóó bezien en vergeet, dat de verborgen dingen zijn voor den Heere onzen God en de geopenbaarde voor ons en onze kinderen. Wij mogen ons niet vermeten, de dingen te gaan bezien „van de zijde Gods", omdat wij op de aarde zijn, en alleen moeten leven van openbaring, zoodat wij kennen ons geloofsvooroordeel, dat uitgaat, onvoorwaardelijk, van wat Gods Woord ons leert. Onze *belijdenis* begint: *Wij gelooven allen met het hart en belijden met den mond*. In den *Heidelbergschen Catechismus* wordt de vraag gesteld, welk nut dat voor ons afwerpt. En de *Dordtsche Leerregelen*, die handelen over het machtige vraagstuk van de praedestinatie, van verkiezing en verwerping, zijn zoo teeder geschreven, dat het een troostboek is voor allen, die hun zaligheid met vreeze en beven willen werken, omdat het God is, Die in hen werkt, beide het willen en het werken, naar zijn welbehagen.

Wanneer dan ook op den Bondsdag van onze Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag de vraag is gesteld, *of onze arbeid intellectualistisch is*, is die vraag ontkennend beantwoord, want de methode van arbeiden mag niet intellectualistisch zijn, omdat wij dan zouden vervallen tot orthodoxisme!

II. Het mysticisme.

De eenzijdigheid kan ook gaan in *priesterlijke* richting, door aan het hart alléén waarde toe te kennen. Zij, die zich aan deze zonde schuldig maken, zeilen in de wateren van de valsche mystiek en van de „overgemoedelijkheid". Van de kennis moeten zij niets hebben. Het zit volgens hen, bij velen, een voet te hoog. Het moet niet in het hoofd, maar in het hart zitten, en zij vergeten, dat God wil, dat wij Hem zullen liefhebben met geheel ons hart en ook met geheel ons *verstand*. Wij spreken toch ook van onzen *redelijken* godsdienst.

De mysticist vraagt bij de prediking niet, of Gods Woord recht wordt bediend en de Christus ons wordt gepredikt, maar of de *christen* wordt gepredikt en als voorbeeld gesteld. Hij drijft meer op het inwendige licht, dan dat hij vraagt naar den geopenbaarden wil van God. De term: „er viel met kracht in mijn ziel", heeft veel meer beteekenis, dan het wapen van Gods Woord: „Daar staat geschreven". Bij het Bijbellezen slaan zij liefst de Schrift zoo-maar-open, want dan kunnen zij ten minste nog

PERSSCHOUW

Er werden in onze dagen velerlei *„gesprekken"* gevoerd.

De bedoeling daarvan is: te trachten elkander beter te begrijpen en elkanders standpunt zoo scherp mogelijk weer te geven.

Zulk een *„gesprek"* kan er dus toe meewerken, dat een bepaalde gedachte eens volledig wordt uitgewerkt.

Zoo is er in de provincies Noord-Brabant en Limburg een Evangelisatie-orgaan, dat onder den naam *Pro Veritate* (voor de waarheid) de kennis van het Evangelie in Noord-Brabant en Limburg wil verbreiden.

Het spreekt wel vanzelf, dat in zulk een orgaan de verschillen tusschen het Roomsch-Katholicisme en het Protestantisme wel eens scherp naar voren komen.

Dat men soms aan Pro Veritate geen al te best hart toedraagt blijkt wel uit een beoordeeling van dat orgaan in *Brabantia Nostra*. Het begin van die beoordeeling luidt aldus:

> Er zijn onder de protestanten nog steeds groepeeringen, die de oude beteekenis van hun naam eer aandoen, d.w.z. **protesteeren.**
>
> Protesteeren kan nuttig, soms zelfs noodzakelijk zijn, maar wanneer men niet verder komt dan dit, is het toch een tamelijk negatief bedrijf, en begint het op den duur vervelend te worden.

De schrijver tracht dus de gedachte ingang te doen vinden, alsof het *protesteeren* het voornaamste is in den Protestantsch-Christelijken godsdienst. Men stelt het voor, alsof men daar leeft uit *het negatieve* (de ontkenning) en men verzwijgt den positieven inhoud van het Protestantisme.

Het spreekt vanzelf dat Pro Veritate met zulk een oppervlakkige beschuldiging geen genoegen neemt en daarom in kort bestek eens een heldere uiteenzetting geeft van de *grondgedachten van het Protestantisme:*

Deze uiteenzetting heeft Ds. de Vries ontleend aan een brochure van Prof. Bavinck en zij heeft vooral daarom zulk een groote waarde, omdat iedereen weet, dat Prof. Bavinck zich altijd beijverde om de gedachten, die hij wilde bestrijden zoo zuiver mogelijk weer te geven. Prof. Bavinck heeft de Roomsche theologie en inzonderheid de Roomsche dagmatiek zeer nauwkeurig bestudeerd en daarna over de **grondgedachten van het Protestantisme** het volgende geschreven:

> „De naam Protestantisme, waaronder later al die kerken en richtingen zijn samengevat, die rechtstreeks of zijdelings uit de Reformatie zijn voortgekomen, is aan de historische omstandigheid van het protest ontleend, dat door de Evangelische vorsten en steden op den Rijksdag te Spiers in 1529 werd ingediend tegen het besluit der meerderheid, om in hun gebied den Roomschen godsdienst vooralsnog vrij te laten en aldus den voortgang der Reformatie te stuiten. Reeds daarom is hij (die naam) ongeschikt, om ons over het beginsel en karakter der Reformatie eenigszins nader in te lichten; maar bovendien kreeg hij allengs een zoo algemeene en vage beteekenis, dat het nuttelooze moeite is naar

leiding zien in wat zij lezen en zij vergeten, dat Gods Woord een organisch geheel is. Wanneer zij een brief ontvangen, zullen zij niet zoo dwaas doen, dan lezen zij niet hier een stuk en daar een brok, dan lezen zij den brief van het begin tot het einde, om den inhoud te verstaan. Gevolg is, dat hun Bijbel heel vaak op dezelfde bladzijden openvalt en zij zouden immers *niets* ontvangen, wanneer zij Gods Woord openden en juist vonden: de open bladzijde die er is tusschen het Oude en Nieuwe Testament. Al zullen wij niet ontkennen, dat iemand in bijzondere tijden wel eens bijzonder getroost kan worden door een woord, dat hij niet zocht en onverwacht las, toen hij in zijn Bijbel ging bladeren, dat ook daarin de leiding des Heiligen Geestes kan zijn, wij mogen van de bekende Urim- en Thummin-practijken geen regel maken, om zoo Gods Woord te misbruiken.

Het is zeer opmerkelijk, dat de uitersten ook hier elkander raken.

De *ethischen* gaan hand in hand met de valsch-mystieken. De *dialectische theologie*, die zich principieel tegenover Schleiermacher gesteld heeft, haalt langs de achterdeur weer binnen, wat zij de voordeur heeft uitgedreven. Barth wil niet graag in één adem genoemd worden met de mystici, en toch komt hij door zijn „Gebot der Stunde", het gebod voor het oogenblik, tot dezelfde resultaten, omdat dit alléén voor hem gebod des Heeren is, wat God *op dat moment*, als Zijn gebod ons doet kennen. En voor de dialectici is de Bijbel dan *pas* het Woord des Heeren, wanneer bij het lezen, of bij de prediking, in *dat* oogenblik een inslag komt, zoodat God *op dat moment* spreekt en wij hebben te hooren. De mysticus rekent alleen met de werking van den Heiligen Geest in de harten der geloovigen, los van Christus, doordat hij het inwendige licht stelt boven het Woord des Heeren, dat alleen voor ons gezag moet hebben.

III. Het moralisme.

Het moralisme legt eenzijdig de nadruk op het *koninklijk* ambt. Zij willen zijn de menschen van de *daad*. Zij stellen het *leven* boven het belijden en maken het leven liefst los van de leer. Met praten komt men er niet. Dogmatiek heeft geen waarde. Als wij maar „beleven" en naar de wet des Heeren wandelen. Tot de moralisten behooren de volmaaktheidsdrijvers, de *perfectionisten*, en ook de menschen, die in *Oxford* zijn „geboren en getogen". En wat is dan het geval? Zij nemen eerst de scherpheid van de wet weg, zij maken de wet pasklaar voor hun levenspractijken en dan is het heel gemakkelijk, die wet te houden en tegen de meest in het oog loopende zonden te strijden. Wij belijden daarentegen, dat wij van nature geneigd zijn God en onzen naaste te haten en dat de allerheiligste in dit leven slechts een klein beginsel dezer gehoorzaamheid heeft. Wij mogen de plant nooit losmaken van den wortel. En dan is het opmerkelijk, dat bij vele moralisten, wanneer zij de belijdenis ver van zich wegdoen en schimpen op de orthodoxen, heel dikwijls het verlangen openbaar wordt naar een *vrijere* levensopvatting. Zij spreken heel veel over het leven en zij nemen het niet zoo nauw met de wet des Heeren. Zij hebben hun *eigen* moraal en stellen zich niet onder de volle tucht van Gods Woord. Onze goede werken moeten geschieden door het *geloof*, naar de wet Gods en tot *eer* van den naam des Heeren. De heiligmaking kàn niet losgemaakt worden van de rechtvaardigmaking. Nooit mogen en kunnen wij de goede werken doen zonder Christus.

Alleen de ranken in den Wijnstok dragen vrucht. Zonder Hem kunnen wij *niets* doen. Hij is ons gegeven tot heiligmaking. Alleen dan, wanneer wij, door de voldoening van onzen Heere Jezus Christus, gerechtvaardigd zijn en vrij van de schuld en straf der zonde, zullen wij kunnen wandelen in goede werken, die God heeft voorbereid, opdat wij daarin zouden leven, tot eer van Zijn Naam.

Scheveningen. J. G. FEENSTRA.

UIT EN VOOR DE PRACTIJK

Hoe we onze jonge leden leeren meedoen.

IV.

We zouden thans eens met elkaar nagaan, op welke manier we onze jonge leden kunnen helpen om ervoor te

---

het wezen van het Protestantisme een nader onderzoek in te stellen; het kan immers op niets anders uitloopen, dan op een phrase, waarbij iedere richting weer het hare denkt.

Daarentegen is het beginsel, waaruit de reformatorische werkzaamheid bij Luther voortkwam, voor duidelijke aanwijzing en omschrijving vatbaar. Zelf dagteekende hij zijn bekeering steeds van dien tijd, dat hij door „Goddelijke verlichting" den zin en de meening van de gerechtigheid Gods bij Paulus leerde verstaan.

De vraag is daarbij niet, of Luther een andere vroeger onbekende exegese (uitlegging) van deze uitdrukking in Rom. 1 : 17 voordroeg, want Denifle heeft onweerlegbaar het tegendeel aangetoond. Maar de Roomsche vroomheid droeg naar dogma en praktijk altijd dit karakter, dat de mensch door de in den doop ontvangen genade in staat gesteld werd, om door boven-natuurlijk-goede werken de gemeenschap Gods en de eeuwige zaligheid zich waardig en deelachtig te maken. De heiligmaking ging hier dus aan de rechtvaardgmaking, het werk der menschen aan Gods gunst, de verdienste aan het loon, de ethiek aan de religie vooraf.

En daartegenover leerde Luther het door ervaring verstaan, dat die weg tot geen zaligheid en tot geen zekerheid leidde, en dat het Evangelie, gelijk het in het Nieuwe Testament en vooral bij Paulus voorkwam, een gansch andere richting insloeg. Want in dat Evangelie was God de eerste, die uit loutere genade Zichzelven in Christus aan den mensch schonk, hem opnam in Zijn gemeenschap en in Zijn vaderlijke gunst deed deelen, en de mensch kon zijnerzijds die rijke gave alleen aannemen met een kinderlijk dankbaar geloof.

Zoo werd heel de verhouding principiëel en radicaal omgekeerd; God kwam weer vóór den mensch, Zijn onverdiende gave vóór 's menschen doen, het geloof vóór de werken, de religie vóór de ethiek te staan. En de verandering welke de mensch door dat geloof en zijne verhouding tot God onderging, bracht vanzelf ook een verandering in zijn innerlijke gezindheid mede . Hij leerde God immers, Dien Hij tot dusver als een vertoornd Rechter gevreesd had, thans kennen als een barmhartig Vader, die hem al zijn zonden om niet vergeven en zonder verdienste zijnerzijds in Zijn gunst en gemeenschap ongenomen had; waar zijn hart tot dusver ten doode bedroefd was geweest en onder den indruk van Gods toorn gebeefd en gesidderd had, daar leerde het thans roemen in onverdiende schuldvergiffenis en jubelde het van zaligheid en vreugde; en zijn wil, die het goede werk altijd als een slaafschen arbeid, tot verwervng van loon, beschouwd en gevreesd had, ontving nu een innerlijken lust, om het goede uit liefde en dankbaarheid te doen, omdat het de wil van zijn Vader in de hemelen was.

Het verschil tusschen de Reformatie (Hervorming) en Rome liep dus principiëel niet over de vraag, of de rechtvaardigmaking juridisch of ethisch was, maar hierover, of de rechtvaardigmaking, die beide in eenen was, verandering in de verhouding tot God en verandering in de innerlijke gezindheid des harten, tot stand kwam door Gods genade of door 's menschen werk, door voorafgaande gave of door navolgend loon, door het geloof alleen of door de werken, door God, Die tot den mensch nederdaalde, of door den mensch, die tot God dacht op te klimmen."

Ziehier de grondgedachte van Maarten Luther en van de Reformatie.

Van deze grondgedachte uit schreed Luther verder voort op zijn baan, en kwam hij in diezelfde mate te ernstiger en op altijd meerdere punten met Rome in conflict. Maar dat ging wederom niet toe naar een tevoren vastgesteld plan. Evenmin als bij den aanvang is de Reformatie bij haar voortgang een werk van verstandelijke berekening geweest. Vooral bij Luther niet, die geen logische en systematische geest was, en evenmin uitmuntte door organiseerend talent. Zijn boeken en brochures, honderden in getal, zijn bijna alle gelegenheidsgeschriften. Wat hijzelf miste, bewonderde hij in Melanchton, die in den chaos der reformatorische gedachten het eerst eenige eenheid en orde bracht. Luther was

zorgen, dat ze straks met een goede inleiding voor den dag komen, *die toch eigen werk* is.

Let daarbij vooral op het cursief gedrukte.

Elke inleiding moet *eigen werk* zijn.

Wanneer straks de jonge man voor het eerst achter den lessenaar staat, dan moet hij weten, dat hij daar een eigen stuk werk naar voren brengt, waarvoor hij geploeterd heeft, maar waar hij ten slotte toch ook een beetje trotsch op is.

Hier staan we voor een zeer belangrijk ding in de J.V.

Er hangt zoo ontzettend veel van af, op welke manier gewoonlijk de inleidingen op de J.V. geleverd worden.

Een der beste middelen, waardoor de oudere leden de jongeren kunnen *helpen* en *bemoedigen* is: *altijd er voor zorgen, dat er goed werk geleverd wordt.*

Zoodra de jongere vrienden den indruk krijgen, dat de oudere leden er maar wat van maken en dat de vereeniging maar tevreden moet zijn met hetgeen geboden wordt, dan is het alsof er een valsche schaamte ontstaat om eens werkelijk *iets goeds* te leveren.

Alle werk, dat we op de J.V. doen, is ook waard dat het *goed* wordt gedaan.

Werkt de J.V. *goed*, dan zal ook de inleider doen wat in zijn vermogen ligt, om een stuk werk te leveren, dat er zijn mag en waardoor hij toont, dat hij zich moeite heeft gegeven, om zijn onderwerp volledig te beheerschen.

Helaas ontmoeten we 't ook wel eens anders.

Het komt ook wel voor, dat men er maar wat van maakt, omdat men nu eenmaal niet wenscht, dat de andere leden zullen zeggen: *Wat heeft hij zich weer uitgesloofd!*

't Gaat er op de J.V. niet om, dat men eens zal uitblinken, maar 't gaat er om, dat men zich zoo goed mogelijk zal voorbereiden voor de komende levenstaak.

Een geestesgesteldheid, waarbij het persoonlijk initiatief wordt gedood, omdat men het niet hebben kan, dat er eens met ijver wordt aangepakt, is een groot gevaar voor de J.V.

't Is daar geen oogendienarij.

Integendeel — men wil voor elkander iets zijn en daarom mag ook van ieder worden verwacht en vereischt, dat het beste zal worden aangeboden, dat men te bieden heeft.

Natuurlijk — er is verscheidenheid *van gaven* en daarvan moet ook een dankbaar gebruik worden gemaakt, maar dat mag niet leiden tot verscheidenheid *van waardeering.*

Er is een spreekwoord dat zegt: *„Wie geeft, wat hij heeft, is waard, dat hij leeft".*

Welnu — wie op de J.V. geeft wat hij heeft, heeft er ook recht op, dat zijn werk gewaardeerd wordt en het is een vanzelfsheid, dat van den een meer mag worden verwacht, dan van den ander.

De groote toewijding der oudere leden is dus een aansporing voor de jongeren om ervan doordrongen te zijn, *dat er van hen wat verwacht wordt.*

En nu moet de hulp der ouderen er slechts op gericht zijn, dat de jonge leden *leeren geven, wat wij kunnen geven.*

In ons vorig artikel hebben we er reeds op gewezen, *dat het onderwerp bekend is* en *dat de bronnen aanwezig zijn.*

Maar wat moet er nu mee gebeuren.

Wordt er niet de minste leiding gegeven, dan kan men er gerust van overtuigd zijn, dat de jongelui de schets ter hand nemen en de bron geopend naast zich neer leggen en.... *dan beginnen ze maar te schrijven.*

't Gevolg is, dat er een menigte weinig- of niet-begrepen geleerdheid op het papier wordt gezet, dat dan straks over de hoofden der medeleden zal worden uitgegoten. Men gaat schrijven, zonder dat men zich ook maar eenigermate een voorstelling heeft gemaakt van de hoeveelheid der stof, die moet worden behandeld.

Dit leidt bijna altijd tot teleurstelling, omdat men al spoedig tot de conclusie komt, dat de inleiding veel te lang wordt, en men weet nu eenmaal, dat er een bepaalde tijd *voor de bespreking* moet overblijven, omdat die van minstens even groote waarde is als de inleiding zelve.

Er zijn leden, die dan ter vergadering verschijnen

---

geen man van het discursieve denken, maar van het intuitieve vinden; een man van geest en vernuft, van kracht en moed, van wil en daad; geen construeerende, maar een scheppende natuur, meer een vader dan een leeraar der kerk. In zijn leer en in zijn werk, evenals ook in zijn persoon en in zijn karakter verbindt hij elementen, die onverzoend naast elkaar staan. Maar het beginsel van de gerechtigheid des geloofs, dat hij als de kern van het Evangelie ontdekt had, leidde hem toch tot gevolgtrekkingen waarvan een drietal boven andere merkwaardig zijn.

Ten eerste kwam hij daardoor tot de erkenning van de autoriteit der Schrift, in tegenstelling met het gezag van kerk en traditie, en tot de waardeering van de verschillende deelen der Schrift, naarmate ze meer of minder „Christum treiben"; wat hij innerlijk in zijn ziel doorleefd had, de tegenstelling tusschen de gerechtigheid uit de werken of uit het geloof, dat kwam objectief voor zijn bewustzijn te staan in de tegenstelling der kerk, die de eerste predikte en der Schrift, die van de tweede getuigde.

Ten tweede kwam hij daarom ook tot een andere opvatting van kerk, priesterschap en sacrament. Als toch de Schrift alleen gezag had, kwam de kerk op de tweede plaats te staan en werd zij aan het Woord ondergeschikt. De Hervormers dachten er niet aan, om de kerk zelve te verwerpen, en buiten haar om een gansch nieuwe orde van zaken te stichten; zij bleven met beide voeten staan binnen het Christendom en binnen de kerk; ze hielden vast aan haar continuiteit en namen zelfs de belijdenissen der eerste vier conciliën over, ze bleven triniteit, incarnatie en satisfactie beschouwen als de fundamenteele dogmata van het Christelijk geloof; maar binnen die grenzen trachtten zij naar den regel van Gods Woord Christendom en kerk wederom te zuiveren van de ingeslopen dwalingen en misbruiken; de kerk moest weer worden wat zij naar hare idee behoorde te zijn. Daaraan gemeten, bestond zij niet in priesterschap en sacrament, maar in de gemeenschap der geloovigen zelven; deze waren het volk Gods, het lichaam van Christus, de tempel des Heiligen Geestes, allen gezalfd tot profeten en priesters. Voordat de kerk een organisatie werd, was zij reeds een organisme, dat uit Christus als het hoofd zijn leven ontvangt, en dat met organisatie, regeering en eeredienst geen andere bedoeling kan hebben, dan om het woord van Christus in belijdenis en leven volkomen heerschappij te brengen. Ten derde vloeide uit het beginsel der Reformatie eene gewichtige verandering in het godsdienstig en redelijk leven voort. Waar vergeving is, daar is toch naar Luther's woord leven en zaligheid. De godsdienst kan dan niet meer bestaan in het waarnemen van allerlei plichten, in vereering van heiligen en beelden en reliquieën, in waken en vasten, in aalmoezen en bedevaarten, alsof wij Gode daarmede een dienst bewezen en er zijn gunst door moesten verwerven.

Maar ware, echte religie bestaat daarin, dat „ik, zoo lief als mij mijner ziele zaligheid is, alle afgoderij, tooverij, waarzegging, superstitie of bijgeloof, aanroeping van de heiligen of andere schepselen, mijde en vliede, en den eenigen waren God recht leere kennen, Hem alleen vertrouwe, in alle ootmoedigheid en lijdzaamheid mij Hem alleen onderwerpe, van Hem alleen alles goeds verwachte, Hem van ganscher harte liefhebbe, vreeze en eere, alzoo dat ik eer van alle schepselen afga en die varen late, dan dat ik in het allerminste tegen zijn wil doe."

Aan dit onbepaalde Godsvertrouwen ontleent ook het zedelijk leven zijn oorsprong en zijn kracht. De waarachtige bekeering duurt heel het leven door en bestaat in de afsterving van den ouden en de opstanding van den nieuwen mensch, in het vlieden van de zonde en in het leven naar Gods wil. De werken voor God zijn geen slaafsche diensten, die wij uit vrees voor God en hoop op loon volbrengen en ze bestaan niet in allerlei onthoudingen en zelfkwellingen, op menschelijke inzettingen gegrond, maar ze zijn vruchten des geloofs, hebben in Gods wil hun maatstaf en in Zijn eer hun doel. Ze worden uitgeoefend niet buiten de wereld om, maar midden in het leven der maatschappij; ze vinden

met een inleiding, die enkele onderdeelen veel te uitvoerig behandelt en de rest zeer onvoldoende.

Daar is de vereeniging niet mee gediend.

De *volledige* stof moet worden behandeld in den vastgestelden tijd.

Hier geldt: *in de beperking toont zich de meester.*

't Is niet mogelijk *alles* ter sprake te brengen, maar wanneer men nu eenmaal een keuze moet doen, dan is het van de grootste beteekenis, dat *het voornaamste* naar voren wordt gebracht en dat het verband tusschen de onderdeelen helder wordt uiteengezet.

De hulp, die aan den jongen inleider geboden wordt, moet dus ook hierin bestaan, dat hij niet dadelijk aan het schrijven trekt, maar dat hij de stof, die hij noodig heeft, eens gaat verzamelen.

Ik weet, dat sommige vrienden geneigd zijn om te zeggen: *Dat hebben de samenstellers der schetsen voor ons gedaan.*

Daarmee echter vergissen ze zich.

Het is nooit de bedoeling van de samenstellers der schetsen geweest, dat de vrienden de gebruikelijke verwerking van de stof zouden verwaarloozen.

Integendeel — die schets moet pas te voorschijn komen, wanneer de te verwerken stof is *verzameld, bestudeerd* en *gerangschikt.*

Allereerst dus *verzameld.*

Dat hier de *bronnen* ter hand worden genomen spreekt vanzelf, maar het spreekt ook vanzelf, dat men zich bij het verzamelen der stof niet tot de speciale bronnen beperkt. Wanneer ge uw oogen en uw ooren maar wilt gebruiken, dan zult ge al spoedig bemerken, dat ge schier overal iets kunt vinden, dat van uw gading is.

Ge zit een boek te lezen en opeens denkt ge: Hé, dat zou ik kunnen gebruiken als een illustratie bij mijn inleiding. Natuurlijk hebt ge een notitieboekje bij de hand en onmiddellijk maakt ge een aanteekening, zoodat ge 't gelezene gemakkelijk kunt terugvinden.

Uw dagblad leest ge in die dagen met meer dan gewone belangstelling en al spoedig merkt ge, dat hier telkens weer het een en ander te vinden is. Op die manier weet ge straks uw inleiding interessant te maken, omdat ge haar feitelijk een plaats weet te geven in het leven van allen dag, de stof begint te *leven* en daardoor slaat het in.

In allerlei tijdschriften, uit gesprekken, enz. enz., ook al staan ze vaak slechts in ver verwijderd verband met uw onderwerp, vindt ge heel veel dat ge straks in uw inleiding te pas kunt brengen en zoo leert ge langzamerhand het materiaal te verzamelen, dat ge noodig hebt en ge hebt het heerlijke gevoel, dat er heel wat bij is, *dat ge zelf gevonden hebt.*

Die verzamelde stof moet echter ook *bestudeerd* worden.

Wanneer ge straks achter den lessenaar staat, dan moet de manier, waarop ge uw inleiding voorleest, reeds bewijzen, dat ge alles *begrijpt* en dat het uw geestelijk eigendom is geworden. Vreemde woorden worden zooveel mogelijk door Nederlandsche woorden vervangen. Vindt ge in uw studieboek uitdrukkingen, die ge niet begrijpt, neem ze dan niet klakkeloos over, maar vraag bij een of ander om voorlichting.

Wie hier een jong lid helpen wil, moet ervoor zorgen, dat hij alle verzamelde stof, die hij niet begrepen heeft, terzijde schuift, tenzij het hem nog duidelijk kan worden gemaakt. In de inleiding komt slechts wat ten volle begrepen is.

En daarna de *rangschikking* der stof.

Hoofdzaken en bijzaken moeten van elkander onderscheiden worden; 't is allereerst om de hoofdzaken te doen, dus die moeten 't meest naar voren komen, maar ook de bijzaken moeten tot haar recht komen. Juist hier kan men zien, of iemand inderdaad de stof, die hij behandelen moet, begrepen heeft. Laat men die onderscheiding los, dan ontstaat er een chaos in den geest, waaraan men voor het leven niets meer heeft. De jongelui moeten dus leeren te onderscheiden en wil men iemand helpen bij zijn werk, dan moet men hem ervoor plaatsen, dat hij zich ernstig afvraagt: *waar gaat het in de eerste plaats om?* Dan zal men wel eens wat naar achteren moeten schuiven, waarmee men zoo gaarne een

---

hun terrein in het gezin, in het aardsche beroep, in den arbeid der cultuur, in de liefde tot de broederen en tot den naaste. De negatieve, ascetische verhouding, waarin de vrome tot dusver tot de wereld gestaan had, keerde de Reformatie in eene positieve om; zij wendde het aangezicht van den Christen naar de natuur en cultuur heen en wees hem daar zijn werkkring aan. Elk eerlijk beroep was een roeping Gods en een dienst der gemeenschap.

De echt-Calvinistische gedachte, dat de mensch voor eigen leven verantwoordelijk wordt gesteld en dat hij zijn leven, als een offer van dankbaarheid, moet stellen in dienst van zijn Zender, *altijd* en *overal*, komt hier heel duidelijk naar voren en staat lijnrecht tegenover de opvatting van hen, die maar steeds wegschuilen achter de kerk en alzoo de verantwoordelijkheid voor eigen leven niet aanvaarden.

Moge „*Pro Veritate*" de oogen van vele Roomsch-Katholieken openen, opdat zij leeren inzien, dat de mensch alleen *uit genade* zalig wordt *door het geloof.*

In het laatste jaar is in ons land heel wat verwezen naar Duitschland; daar was het werkloosheidsvraagstuk volledig opgelost; daar was zelfs een nijpend tekort aan arbeidskrachten, zoodat ieder er zeker van kon zijn, dat hij op een voor hem geschikte plaats arbeid kon vinden in verband met zijn ontwikkeling.

Dat was de *officieele waarheid.*

Maar dat de werkelijkheid wel eens anders was is wel gebleken uit een artikel, dat we ontleenen aan *Ons Beginsel.* Weekblad van de Nederlandsche Vereeniging voor Christelijke Kantoor- en Handelsbedienden en dat aldus luidt:

De positie van de oudere employés in het „derde rijk".

In het Deutschlandbericht des Internationalen Bundes der Privatangestellten van April 1939 wordt een en ander medegedeeld omtrent de positie van de oudere bedienden in Duitschland, hetwelk interessant genoeg is om het hier door te geven.

In de officieele Nazi-pers — aldus genoemde publicatie — wordt slechts met hooggestemden lof gesproken over hetgeen door het tegenwoordige regime is en wordt gedaan. Slechts zoo nu en dan sluipt er een artikel door de mazen van de censuur in de wel is waar gelijkgeschakelde, doch niet van de officieele partij uitgaande, vroeger z.g. neutrale pers, waardoor de werkelijke situatie zich wat duidelijker afteekent, vooral wanneer men tusschen de regels door weet te lezen. Zoo publiceerde de Berliner Lokal-Anzeiger in haar nummers van 29 Januari, 5 Februari en 19 Februari j.l. een aantal brieven van oudere employé's, waarin zij mededeeling doen van hun ervaringen bij de door hen aangewende pogingen om een positie te verwerven, die met hun opleiding en capaciteit overeenstemt.

De eerste brief, met het opschrift: „Wat zegt u, personeelchef?", luidt als volgt:

„Ik ben sedert drie maanden zonder werk. Natuurlijk heb ik mij bij het „Arbeitsamt" aangemeld. Men heeft mij ook betrekkingen aangeboden en toch werd ik niet aangenomen of wel ik kon zelf de aangeboden betrekking niet aanvaarden. En desniettegenstaande ligt het niet aan mij, personeelchef, maar aan u.

Want het is niet zoo, dat ik niets kan. Integendeel; bij bijna elke oproeping wordt mij zelfs bevestigd, dat ik uitstekende getuigschriften heb, dat ik onvoorwaardelijk be-

succesje had willen bereiken, maar *'t gaat om de hoofdzaak* en dat mag nooit worden vergeten.

Is de *verzameling*, de *bestudeering* en de *rangschikking* van de stof gereed, dan komt het uitschrijven van de inleiding.

Moet men zich daarbij beslist houden aan de schets, die door den Bond wordt beschikbaar gesteld?

Ons antwoord daarop is: *Dit behoeft niet altijd.*

Wanneer men door eigen studie tot de conclusie komt, dat een andere groepeering der stof ook verantwoord is, dan mag men gerust met eigen werk naar voren komen; bij de bespreking komt dat alles wel weer terecht.

Moet ge echter erkennen, dat de rangschikking van de stof in de schets beter is dan uw eigen werk, houd u dan aan de rangschikking, die u bij wijze van gids wordt aangeboden; in de uitwerking kan toch wel uitkomen, dat ge goed gestudeerd hebt.

Wanneer op deze wijze een jong lid van de oudere leden de noodige aanwijzingen ontvangt, zonder dat hem ook maar één oogenblik de verantwoordelijkheid voor eigen werk ontnomen wordt, dan kunnen we ervan verzekerd zijn, dat binnen betrekkelijk korten tijd de jonge man zijn eigen weg zal kunnen gaan. Zoodra hij zelf heeft leeren loopen, moet hij ook zooveel mogelijk op eigen beenen gaan.

„Doe het zelf", blijft het parool van de J.V.

Het Bondsbezoek.

II.

Wij zouden ditmaal allereerst iets naders zeggen over de onmisbaarheid van het Woord voor ons, als jonge menschen, die aan het begin van het leven staan.

Immers — dat Woord staat niet los van ons.

Dat Woord heeft ons gegeven de Openbaring van het Verbond en het is ook dat Woord, dat ons de zekerheid geeft, dat ook voor ons de beloften des verbonds zijn.

Telkens, wanneer in het midden der gemeente aan een van de kinderen der geloovigen de Heilige Doop wordt toebediend, wil God ons weer opnieuw terugbrengen naar Zijn Woord, waar Hij Zijn bevel gegeven heeft: *Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes; leerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb.*

Zoodra we dus gedoopt zijn, staan we niet meer los van dit Woord, maar het is, alsof die telkens weer herhaalde doop een herinnering is voor allen, die tot kennis des onderscheids gekomen zijn, om terug te denken aan het uur van hun eigen doop en zich ernstig de vraag te stellen, wat die doop voor hen beteekent.

Zoolang we klein waren, waren we ons van dien band aan het Woord nog niet bewust, maar toen was het juist de plicht van onze ouders om vooral er voor te zorgen, dat die band niet zou worden losgemaakt, maar dat geleidelijk het oog van het opgroeiende kind gevestigd zou worden op dien band aan het Woord, zoodat er ook bij dit opgroeiende kind op den duur eenerzijds gevonden zou worden een *kennen* van de geboden, die moesten worden onderhouden, maar anderzijds ook *een oprechte begeerte* om naar die geboden te leven.

Wanneer we echter den leeftijd hebben bereikt, dat we zelfstandig onze daden kunnen beoordeelen, dan eischt God van ons, op grond van Zijn verbond, *dat wij onderhouden zullen, alles wat Hij ons geboden heeft.*

Wij staan dan — menschelijkerwijs gesproken — voor eigen rekening.

Maar we staan daar als jonge menschen, in wier hart de zonde woont, bij wie een hunkering is naar de genoegens van het leven om ervan te maken, wat ervan te maken is, die er ons vaak zoo weinig bewust van zijn, dat dit tijdelijke leven over een eeuwigheid beslist en die er ook zoo weinig aan denken, dat het doel van Gods schepping allereerst is geweest, dat Zijn Naam door het schepsel zou verheerlijkt en geprezen worden.

Als *mensch* zien wij zoo dikwijls op *onszelf.*

Wij zijn zoo geneigd om al onze krachten allereerst *ten eigen bate* aan te wenden, zoodat we maar al te vaak vergeten, dat het ons geen nut doet, al zouden we de geheele wereld gewinnen, wanneer we de schade onzer ziel moesten lijden.

---

hoor tot degenen, die wat kunnen en dat mijn eischen niet te hoog zijn.

Ik behoor tot de leidende employé's, ik ben goed op de hoogte met het exportbedrijf („ich bin Export-Fachmann"). „Ook de laatste arbeidskracht wordt ingeschakeld heette het onlangs in de dagbladpers en de oproep aan de Berlijnsche bevolking van 10 Dec. zegt: „Ieder arbeider op de juiste plaats!" Meer vraag ik ook niet. Ik ben even boven de veertig, ik ken verschillende talen als mijn moedertaal, aan mijn kennis van den handel en mijn bekwaamheden twijfelt niemand, ze worden door getuigschriften en informaties gestaafd, maar, naar men zegt, ben ik.... te oud. U zoekt wel is waar vakmenschen, maar — ik heb in de laatste drie maanden niet minder dan 52 sollicitaties geschreven — bij de aanbiedingen gaat het om een soort loterij. Het moet een vakman zijn, hij moet ook wat kunnen, maar hij moet niet veel kosten en de hoofdzaak: oud, d.w.z. boven de 30, mag hij ook niet zijn. Meestal moet hij dan echter toch tientallen jaren buitenlandsche ervaring hebben.

Laat toch ook eens het bezetten van een leidende positie over aan het Arbeitsamt; want dat krijgt slechts de lagere functies, waarbij het gaat om misschien 200—250 R.M. En als iemand 40 jaar of ouder is, als hij wat kan en als het om een leidende positie gaat, trek dan ook een salaris uit, waarvan hij een gezin inderdaad kan onderhouden. Natuurlijk, u kunt hem misschien wel voor de helft krijgen, misschien is hij er zoo slecht aan toe, dat hij moet accepteeren; maar gelooft u dan, dat de man zijn plicht met genoegen en volledig zal vervullen? Hij gaat door met solliciteeren en knijpt er bij de eerste de beste gelegenheid weer tusschenuit. Is dan voor zoo iemand een verlangd salaris van b.v. RM. 450.— te hoog? U zegt: neen! Wat zegt u er dan van, dat mij binnen veertien dagen driemaal een positie als „Exportkaufmann" werd aangeboden met een bruto-salaris van resp. 260, 285 en 290 R.M.? Neemt u het mij kwalijk, dat ik dat, althans wanneer ik van bovengenoemde veronderstellingen uitga, te weinig vind? Je kunt er van leven, natuurlijk, maar elke arbeider is zijn loon waard. Ik kan wat, in mijn laatsten werkkring was ik het dubbele waard, ik heb buitenlandsche ervaring, ik ben bereisd, ik ken mijn vak en desondanks moet ik òf genoegen nemen met 200 R.M. netto òf ik blijf werkloos."

In het nummer van 5 Februari 1939 deelt de redactie van bovengenoemd dagblad mede, dat deze brief levendigen weerklank heeft gevonden in brieven, die in groot aantal werden ontvangen.

„Op grond van mijn eigen jarenlange ervaringen als nu 45-jarige, kan ik, bevestigen, dat in de schildering van G. A. R. met geen enkel woord is overdreven", schrijft een oud-strijder, die tevergeefs heeft getracht om in het verzekeringsbedrijf emplooi te vinden.

„Het is met recht ongelooflijk, wat ik in de periode van 1 November 1928 tot 4 Januari 1939 heb moeten doormaken", klaagt een technicus, die 64 maal gesolliciteerd heeft op alle mogelijke baantjes.

Een derde lucht zijn hart in onderstaande ontboezeming: „Van 100 sollicitaties heb ik er één terugontvangen en wel met de potloodnotitie „te oud". Daarbij heette het in de „Fünfte Anordnung des Beauftragten zur Durchführung des Vierjahresplannes" uitdrukkelijk, dat juist de veertigers en de vijftigers, die niet slechts verzorgers van hun gezin, doch vóór alles de dragers van rijpe ervaring zijn, een bijzondere waardeering in het nieuw opgebouwde bedrijfsleven zouden ontvangen. Dat doel moet echter nog bereikt worden. Voorloopig is het helaas zoo, dat bevoegde krachten, die gewoon zijn om R.M. 250.— per maand te verdienen, van het Arbeitsamt slechts weinig hebben te verwachten. Ten slotte aanvaardt zulk een employé door den nood gedwongen een werkkring, die niet met zijn bekwaamheid in overeenstemming is, waar hij 200 R.M. verdient en op z'n eindje kan zitten wachten, terwijl van zijn werkelijk kunnen geen gebruik wordt gemaakt, ongeacht, onbevredigd en verbitterd."

„Zoodra men het 40ste levensjaar heeft overschreden, zijn

En juist daarom hebben we dat Woord zoo noodig.

Dat herinnert ons telkens weer aan het doel van ons leven.

Dat wijst er ons telkens weer op, dat we in een Verbondsbetrekking tot God staan.

Dat leert ons, dat ons leven een voortdurende strijd is tegen de inwonende zonde, opdat het een offer van dankbaarheid worde, dat gewijd is aan Hem, Wiens eer wij hebben te zoeken.

Dat Woord immers legt beslag *op ons gansche leven.*

Er is geen plaats ter wereld, waar men los komt van dat Woord.

Of we in ons gezin zijn, of op de fabriek, of op het kantoor, of in de studeerkamer..... overal geldt de wet van den Allerhoogste en met die wet komt Hij tot ons in Zijn woord.

Maar nu is 't noodig, dat we reeds in onze jonge jaren het verschil leeren zien in levensopenbaring.

Wie van God en Zijn dienst niet weten wil, wenscht ook niet herinnerd te worden aan den band des verbonds, zooals het Woord ons dien leert kennen; hij wenscht niet te aanvaarden de geboden Gods, die een regel voor het leven moet zijn, maar hij acht dat alles een niet te aanvaarden vrijheidsbeperking voor den mensch, die groot is in zichzelf, een onwaardig slaaf-zijn, die volkomen in strijd is met de vrijheid, waarop hij meent recht te hebben; hij wenscht niet gedrongen te worden in het keurslijf van een leven naar het Woord, maar vraagt voor zichzelf de vrijheid *om zich uit te leven.*

Maar daartegenover staat de ware bondeling, die iets begrepen heeft van het machtige bijbelwoord, dat slechts daar de ware vrijheid is, waar de Geest des Heeren heerschappij voert. Hij kan de dingen dezer wereld loslaten, omdat hij weet, dat er eenmaal een eeuwigheid komt, die de volledige genieting zal geven. Het *leven in het verbond* is voor hem niet een kwelling, maar de hoogste uiting van zijn zielevreugde, omdat hij het kan zeggen, *dat het onderhouden van Gods geboden zijn vermaak is den ganschen dag.*

God eischt van ons, dat we de besliste keuze zullen doen en dat onze gansche levensopenbaring het kenmerk van die keuze zal dragen en wanneer we de goede keus door genade hebben leeren doen, dan zal Hij ons door den Heiligen Geest verlichten, opdat we uit Zijn Woord leeren opdiepen de beginselen, waarnaar we te leven hebben in een wereld, die voor een groot deel van Hem niet weten wil.

Het is onmogelijk, dat we in die wereld onzen eigen weg zouden kunnen uitbakenen, maar dat is ook niet noodig.

God laat ons niet los.

Hij houdt Zijn Verbond.

En in Zijn Woord openbaart Hij ons den weg, dien we moeten gaan.

Dat zien we altijd niet even helder.

We moeten soms biddend worstelen om licht, maar.... *God geeft het ons op Zijn tijd!*

Dat moeten we ook in onze jeugd reeds leeren verstaan en daartoe dient ook mede het gezamenlijk Schriftonderzoek op onze J.V.

Dat dient er niet allereerst toe, dat we veel van de Heilige Schrift zouden *weten*, maar *dat we zouden onderhouden, alles, wat Christus ons geboden heeft in onze gansche levensopenbaring.*

VAN HET PARLEMENTAIRE ERF

Momentopnamen.

Twee vragen. Ik denk nu terug aan het jaar 1929. Soldaten trekken door de residentie. Men ziet het niet vaak meer, maar velen kijken met genoegen naar onze kranig marcheerende jongens.

Ergens op het trottoir staat een man met minachtenden trek op zijn gelaat. Hij is sociaal-democraat: man der dappere ongehoorzaamheid; voorstander van eenzijdige ontwapening.

Hij spreekt met een buurman. Zie ze nu, die militairen, in hun apenpakje. En dan die officier met zijn verwaande houding. Bah, dat militairisme! En dat in onzen democratischen tijd. Nu de sociaal-democraten bezig zijn, om den vrede in de wereld te verzekeren. Zoo smaalt hij voort.

Oorzaak: revolutionaire hoogmoed.

---

sollicitaties, zelfs gesteund door goede getuigschriften en referenties, doelloos" klaagt een vierde teleurgestelde.

Hier en daar komt schuchter de humor — zij het dan bittere humor — om den hoek kijken. Zoo schrijft iemand, dat „de tegenwerping, dat men, wanneer het in een bedrijf slecht gaat, geen overdreven of niet te dragen eischen kan stellen, geen steek houdt, daar de Führer en de „Beauftragte des Vierjahresplannes" er voor hebben gezorgd, dat iedereen werk heeft en elk bedrijf zeker ten volle bezet is." Zelfs is er een klacht te beluisteren, waaruit blijkt, dat het liberalisme in Duitschland nog niet is uitgedreven, waar een der briefschrijvers opmerkt: „Zoo lang de werkende mensch nog als een „waar" wordt verhandeld, kan het doel van de bedrijfsgemeenschap en de grondstelling „ieder arbeider op de juiste plaats" niet worden verwezenlijkt." Hieruit blijkt wel, dat er in wezen in de arbeidsverhoudingen in het derde rijk nog niet veel is veranderd.

En dat het hier niet om uitzonderingsgevallen gaat, blijkt wel uit het feit, dat de redactie van de Berliner Lokal Anzeiger er tot tweemaal toe den nadruk op legt, dat zij een overvloed van brieven heeft ontvangen, waaruit zij er slechts enkele bij wijze van uitzondering publiceerde. Voorts moet er rekening mee worden gehouden, dat de briefschrijvers zich er terdege van bewust waren, dat elke onvoorzichtige uitdrukking gevaar voor hen kon opleveren, want de arm van de geheime politie is lang en de weg naar het concentratiekamp kort!

* *
*

In het nummer van Mei/Juni van de publicatie, waaraan het bovenstaande is ontleend, lezen wij, dat een en ander de aandacht heeft getrokken van het bekende nationaalsocialistische orgaan, de Völkische Beobachter. Dit blad publiceert een démenti in den volgenden, wel zeer overtuigenden vorm: „Zooals uit de zorgvuldige en voortdurende waarnemingen en onderzoek van het Arbeitsamt Berlijn blijkt, is deze (n.l. de door Berliner Lokalanzeiger weergegeven) meening thans niet meer gegrond."

Commentaar overbodig.

Inderdaad: Commentaar is hier overbodig.

Maar ondertusschen heeft men menigeen doen gelooven, dat het mogelijk zou zijn door allerlei kunstgrepen aan de schrijnende werkloosheid een einde te maken, zoodat men de regeering-Colijn feitelijk verantwoordelijk stelde.

Gelukkig is de Nederlandsche regeering eerlijk gebleven.

De cijfers, die gegeven werden, berustten op de werkelijkheid.

Dat heeft niet iedereen altijd geloofd, maar zelfs de Sociaal-Democraten en de Roomsch-Katholieken, die steeds er op wezen, dat de toestand te somber werd voorgesteld, hebben, zoodra ze zelf de verantwoordelijkheid moesten dragen, moeten toegeven dat de toestand inderdaad zóó ernstig was, dat naar de grootst mogelijke soberheid moest worden gestreefd.

Voor het woord *„aanpassing"* is nu *„versobering"* in de plaats gekomen; 't klinkt een beetje anders, maar de inhoud der twee woorden verschilt niet zoo heel veel.

Bij elke gelegenheid kan men opnieuw constateeren, dat het kabinet-Colijn den toestand van het Nederlandsche volk helder en duidelijk heeft gezien.

Dat blijft zijn eere.

Tien jaar later: 1939.

Weer trekken soldaten door de residentie. Muziek voorop. Kranige stap. Burgers kijken blij. Ergens op het trottoir staat een man, dezelfde van voor tien jaar, maar nu met geestdrift sprekend over het leger. Braaf zoo, dus zegt hij. Zie die jongelui eens goed marcheeren en wat staat die uniform hun goed. En hoe flink is die officier. Leve het leger. Het moest nog veel sterker zijn. Want alleen zoo bewaren wij de democratie. Zoo juicht hij voort.

Oorzaak: revolutionaire vrees.

En nu twee vragen: Is er iets veranderd? Antwoord: ja.

Is het een betrouwbare verandering? Antwoord: nee.

Want hoogmoed en vrees spruiten uit hetzelfde revolutionaire beginsel voort.

Lastige ervaring. Ik vertel nu iets omtrent politieke ervaringen in andere landen. Eerst uit België. Daar had men een ministerie, dat krachtig optrad, want het had geen last van socialisten. D.w.z. in het kabinet. Maar toen kwam het oorlogsgevaar. Men riep: neem toch socialisten in uw kabinet op, want dan staat gij sterker. Dan wordt het nationaal.

De minister-president voldeed aan het verlangen. Vroeg eenige sociaal-democraten en kreeg zoo een heel groot kabinet.

Wat constateert nu de correspondent van de „Maasbode"?

Het blad, dat zoo blij is dat Dr. Colijn heen moest gaan, en dat wij nu een kabinet hebben, zooals dat is?

Hij schrijft: sedert het opnemen van de socialisten in het ministerie is zijn optreden zeer verzwakt.

Het verwondert ons niets. Want dat is net de werking der sociaal-democratie, als zij in de regeering komt.

Laat ons hopen, dat het hier niet zoo wordt.

Communisten. Het Fransche parlement heeft vele communisten, zooveel, dat een van hen zelfs ondervoorzitter werd. Het hoofd dier communisten voerde natuurlijk een groot woord voor de democratie, die thans door Rusland wordt gewenscht, en tegen het fascisme en nationaal socialisme. Maar — nu Stalin vrede sloot met Hitler, nu Rusland met Duitschland zelfs Polen deelt en van nazi-Duitschland de bondgenoot wordt, nu komen de communisten in groote moeilijkheden. Wat zullen zij doen? Kiezen voor Stalin of voor hun vaderland? Zij doen het eerste.

De regeering trad flink op en ontbond de partij.

De communistische heeren willen echter als partij onder een anderen naam blijven. Zij willen blijven werken voor Rusland. Waarom? Men zegt: eenerzijds uit vrees en anderzijds omdat zij het partijapparaat zoo duur hebben opgezet, over veel geld beschikken, en allemaal hooge salarissen genieten.

Voorts moest de hoofdman der communisten, Thorez, soldaat worden en naar de grenzen trekken.

Hij is voortvluchtig. Met vele anderen.

Hij heeft liever dat men roept: daar loopt Thorez, dan: ach, daar leit Thorez.

Ziedaar nu de communisten.

Is het wonder dat het Fransche volk er thans van walgt?

En toch liet een groot deel daarvan zich telkens weer verleiden. Want de regeering moest in een driehonderd gemeenten het communistisch bewind wegjagen.

Bonds- en Vereenigingsleven

UIT DE BONDSRINGEN.

ENSCHEDE-WEST. Dinsdag 17 October in het lokaal van Pro Rege, Asterstraat. Onderwerp: De strijd om de wereldheerschappij.

BERGEN OP ZOOM. Vrijdag 20 October Jaarvergadering te Bergen op Zoom in het catechisatielokaal der Geref. Kerk. Aanvang 8 uur. 1. Hoofd van het gezin. 2. Jaar verslagen van secretaris en penningmeester.

DE KRIM. Woensdag 18 October, 's avonds half acht, in het vergaderlokaal te Schuinesloot. 1. Hoofd van 't gezin. 2. De Modernen en de Christus. In de pauze verkiezing primus en secundus afdeelingsbestuurslid.

OOST IJSSELMONDE. Donderdag 19 October, 's avonds half 8, te Ridderkerk, in de Dr. Abr. Kuyperschool. 1. Jaarverslagen Secr. en Penn. 2. Uw doop verstaan.

FLAKKEE. Vrijdag 20 October om 7 uur in het voormalig Weeshuis te Middelharnis. 1. Persoonlijk Bijbelonderzoek. 2. De jonge man in onzen tijd.

HAARLEMMERMEER. Vrijdag 13 October, 's avonds 7.30 uur, in het Boaz lokaal te Hoofddorp. Onderwerp: „De roeping van de leden in ons organisatieleven".

MIDDELBURG. Vrijdag 13 October, 's avonds 8 uur, in 't Chr. Militair Tehuis te Middelburg. 1. De beteekenis van onze organisatie. 2. Wij en de andersdenkenden.

NIEUW BEETS. Donderdag 19 October. 1. Uw taak ten opzichte van den Staat. 2. Waartoe verplicht ons het lidmaatschap der J.V.?

ZWOLLE. Jaarvergadering Dinsdag 17 October om 8 uur in de Geref. Kerk te Nieuwleusen. Onderwerp: Inspanning en ontspanning.

ALTENA-ZUID. Donderdag 19 October in de consistoriekamer van de Geref. Kerk te Almkerk. 1. Persoonlijk Bijbelonderzoek. 2. Agressief Christendom.

WESTLAND. Maandag 16 October om half acht, bovenzaal Geref. Kerk te Monster. 1. Huishoudelijke zaken. 2. Wat te doen voor militairen.

ZEEUWSCH-VLAANDEREN. Zaterdag 21 October te Schoondijke. Aanvang 2.30 uur. 1. Uw taak ten opzichte van den Staat. 2. Zelfonderschatting.

MAASSLUIS. Dinsdag 24 October in het Tehuis voor Zeelieden te Maassluis. Aanvang 7.30 uur n.m. 1. Uw doop verstaan. 2. Jaarverslagen.

SEROOSKERKE. Donderdag 19 October in de Geref. Kerk (waarschijnlijk) te Oostkapelle, 's avonds 7.30 uur. 1. Christendom en cultuur. 2. De centrale plaats der J.V. in ons vereenigingsleven. 3. Stemming Ringpenningmeester.

GOOILAND-WEST. Vrijdag 13 October te Bussum, bovenlokaal Geref. Kerk. Onderwerp: Is onze werkwijze intellectueel.

AMSTERDAM-WEST (SLOTERDIJK). Ringjaarvergadering. Spreker Ds. H. Vogel van Amstelveen. Verteller: J. B. Oostenwelder.

GEESTEREN. Donderdag 12 October, 's avonds 7.30 uur, in de Gereform. Kerk te Eibergen. Spreker: Dr. H. N. Ridderbos van Eefde. Onderwerp: „De brief aan Filemon".

LOOSDRECHT. Vrijdag 13 October, 's avonds 8 uur, in de Geref. Kerk te Nieuw-Loosdrecht. 1. Organisatie van den Bond. 2. Publiek vermaak. 3. Bijdrage.

WOUBRUGGE. Maandag den 16 October 1939, des avonds 7.45 uur, in de Geref. Kerk te Woubrugge. — 1. Huishoudelijke zaken; 2. Uw doop verstaan.

KLAZIENAVEEN. Donderdag 19 October te Zwartemeer. 1. Jaarverslagen secr. en penningm.; 2. Referaat van Ds. Hoeksema te Zwartemeer over „Het ontstaan van den Bijbel"; 3. Bespreking van het referaat.

NOORD-SCHARWOUDE. Donderdag 19 October in de Geref. Kerk te Schagen, om 7.30 uur. 1. Inleider „De beteekenis van den Doop voor ons jeugdwerk"; 2. De macht van den Kroon".

SASSENHEIM. De vergadering te Hillegom op Donderdag 19 October zal, met het oog op de militaire leden van den ring Sassenheim, niet aanvangen om 8 uur, maar om half acht precies.

UIT DE PROVINCIALE AFDEELINGEN.

AFDEELING FRIESLAND.

District Franeker.

In 't laatst van de volgende week (hoogstwaarschijnlijk Vrijdag 20 October, 's avonds 7.30 uur) *districtsvergadering* in het Kamstrahuis of consistorie Geref. Kerk.

Alle afdeelingsbestuurders (bondsbezoekers 1939—1940) met hun secundi, alsmede de ringsecretarissen uit ons district, worden verwacht.

De navolgende punten komen aan de orde:

1. Het Bondsbezoek 1939—1940 (o.a. bespreking van het schema, de rapporteering, de regeling e.d.).
2. Het Afdeelingsbezoek 1939—1940.
3. Het Ringbezoek 1938—1939 (vaststelling van het districtsrapport over dat bezoek).
4. Het Ringbezoek 1939—1940 (Onderwerp: „Ons vereenigingswerk en de gemobiliseerden").
5. De Leidersvergadering.

O. REITSMA.

Lollum, 9 October 1939. Lollum (post Arum).

P.S. *Definitieve* aankondiging van plaats, dag en uur volgt nog per rondschrijven. Ik heb nog niet alle adressen.

O. R.

District Heerenveen.

Bondsvrienden.

Willen de ringbesturen in District Heerenveen mij zoo spoedig mogelijk opgeven de namen en adressen van: Afdeelingsbestuurslid en Ringsecretaris? Ook bij mogelijke stagnatie ontvang ik gaarne even bericht.

Met hart. groet,

Oudeschoot 206. — 7-10-'39. Th. RUNIA, Secr.

Kort verslag van de Bestuursvergadering, gehouden 7 Oct. '39, in het gebouw voor Chr. Belangen te Leeuwarden.

Ds. Bos opent te 14 uur de vergadering, waarvoor ook de Ringbesturen zijn opgeroepen.

We zingen „Een vaste burcht...." en vragen om een zegen.

De Voorzitter leest Openb. 3 : 7—13 en heet allen welkom.

De notulen worden zonder meer bekrachtigd.

Ingekomen stukken worden bij betreffende agendapunten behandeld.

Naar aanleiding van een door den Secretaris gegeven overzicht nopens het afgelegde Bondsbezoek, ontstaat eenige discussie.

Het onderwerp voor het nog af te leggen Bondsbezoek zal zijn: *„Schriftonderzoek in den arbeid der J.V."*

De bespreking over het afgelegde Ringbezoek en verderen Ringarbeid heeft tot uitkomst, dat getracht zal worden de rapporten daarover op den *vastgestelden* tijd binnen te krijgen. Geadviseerd wordt aan de Ringen, daarom *niet* de eerste, maar de *laatste* vergadering van het seizoen als Jaarvergadering te benutten. Ringen, waarvan geen rapport binnenkomt, zullen zonder meer als *„in gebreke"* gesteld worden.

Als onderwerp voor het Ringbezoek wordt gekozen: *„Ons vereenigingswerk en de gemobiliseerden"*. Ons bondsbestuurslid Algra heeft namelijk in een uitvoerig betoog uiteengezet op welke wijze de band van de vereeniging aan de gemobiliseerden was *vast te houden*. Hij kreeg daarbij meteen gelegenheid op verschillende punten, die daarbij de aandacht vragen, o.m. de geestelijke verzorging (lectuurverstrekking: bronnen, leidraden enz.) nader onder de oogen te zien. Ook kon daarbij aan de orde komen: de maatregelen, die *van onzen kant* reeds genomen en nog te nemen zijn. Er mag vooral in de onderste lagen van onze jeugdbeweging geen hiaat komen. De wacht bij ons beginsel naar de Schriften, mag vooral in deze dure tijden niet verslappen. Daarom is noodig te onderzoeken: de geestelijk-zedelijke belangen van *alle* leden, niet het minst die van hen, die voor „ons oude Nederland" waken, door de vereenigingen worden behartigd.

Een schets voor dit bezoek zal spoedig verschijnen. Hierin zullen ook de aanbevolen *contact-mogelijkheden* en wat de vereenigingen verder voor onze jonge vrienden „aan de grens" kunnen doen, aangegeven worden.

De briefwisseling met de militairen vormt daarvan een voornaam onderdeel.

De Leidersvergaderingen worden als volgt geregeld:

Buitenpost: inl. K. U. Dijkstra. — Donkerbroek: inl. K. U. Dijkstra. — Dokkum: Banga, P. — Drachten: Banga. P. — Franeker: Spijksma, P. B. — Heerenveen: Spijksma, P. B. — Koudum: Algra, H. — Leeuwarden: Algra, H. — Sneek: Blok, P. F.

Onderwerp: *„De Kerk in het centrum"*.

De aanbevolen Ringonderwerpen zullen zijn: als in vorig nummer G.J.B. is vermeld. Er worden nog aan toegevoegd: *„Onze taak t. o. van den Staat"*. De schets van het Bondsbestuur: *„Werkwijze Organisatie"* kan dienen bij het onderwerp „Ons vormende werk".

Aangeraden zal worden: *„Persoonlijk Bijbelonderzoek"; „Is onze werkwijze intellectualistisch"; „Ons vormende werk"* en *„Onze taak t.o. van den Staat" eerst* te behandelen; dan kan voor de andere vier onderwerpen het „Werk- en Toogdagboekje" worden afgewacht.

De Toogdag wordt geregeld. Door de mobilisatie zal deze wel beperkt moeten blijven. Zoo mogelijk zal met de gemobiliseerden „met verlof" worden gerekend.

Daarom klemt te meer de eisch: dat iedere vereeniging, die kaarten wenscht, deze moet bestellen vóór 29 October a.s.

Dit moet geschieden, evenals vorige jaren, door storting van *f* 0.25 per toegangskaart door den vereenigingssecretaris op postrekening 131584 van *P. F. Blok te Sneek*.

Nadere bekendmaking per circulaire of toezending blanco giro-biljetten zal ditmaal *niet* geschieden. Men zegge dit voort — ook aan de meisjes, niet te vergeten! Deze komen toch, niettegenstaande „hij" op „post" moet zijn?

Er wordt voorloopig op vergaderen in Koepel- en Pelikaankerk gerekend. Men passe dus op z'n tellen en rekene alvast met de collecte voor *onze* gemobiliseerden.

Tot zesde moderamen-lid wordt gekozen vr. K. U. Dijkstra te Hoogebeintum.

Over verschillende brieven van de J.V. „De Prediker" te Heerenveen wordt gesproken. Met de meeste eenparigheid wordt ten dezen een conclusie vastgesteld.

Rondvraag levert niets op.

De Voorzitter sluit de vergadering. Vr. Banga gaat voor in dankgebed.

De schrijver:

Sneek, Grootzand 27. P. F. BLOK.

Lees voor Toogdag dit verslag.

AFDEELING DRENTE.

De geloofsbrieven voor de te houden jaarvergadering, welke à 15 cent verkrijgbaar zijn, moeten uiterlijk vóór 25 October a.s. worden aangevraagd per giro no. 290090 afd. Drente Geref. Jongelingsbond.

Toegangsbewijzen voor middag 20 cent, avond 15 cent en dagkaart à 30 cent zijn voor aanvang van de vergadering aan het kerkgebouw verkrijgbaar.

De Penningmeester,

D. C. VAN WIEREN.

Nieuw-Amsterdam, October 1939.

AFDEELING OVERIJSSEL.

Inleiders Leidersvergaderingen.

Hieronder volgen de namen en adressen van hen, die de besprekingen op de leidersvergaderingen hopen in te leiden in de bij hun namen aangegeven plaatsen.

Hengelo en Heemse, vr. J. Pontema, Nieuweweg 200, Noordwolde (Fr.); Lutten en Heemse, vr. Zw. A. Broek Roelofs, B 93a, Den Ham; Vollenhove en Oldebroek, vr. C. J. H. Harsevoort, A 121, Heemse; Kampen en Zwolle, vr. J. de Vos Jr., Oosterstraat 88, Enschede.

Naar mij werd bericht wordt de vergadering te Stad-Vollenhove gehouden Donderdag 12 October.

Die te *Heemse* zal plaats vinden Donderdag *19 October*, aanvang half acht.

Laten zooveel mogelijk alle bestuursleden aanwezig zijn.

Vooral nu zoovelen onder hen onverwacht en vroegtijdig tot het bestuurslidmaatschap zijn geroepen.

Om gesterkt te worden door met elkander te spreken over ieders verantwoordelijkheid in dezen.

Regeling Bondsbezoek.

Door verschillende, niet te voorziene, omstandigheden moesten in de aanvankelijk opgestelde regeling wijzigingen worden aangebracht. Iedere bezoeker, die daardoor niet over de vereischte map beschikt, kan zich daarover tot mij wenden. Ook zal ik gaarne bericht ontvangen uit die vereenigingen, die op 15 November nog geen contact met een te verwachten bezoeker hebben gehad.

„Almelo" door de vr. J. de Vos Jr. en J. de Vries te Enschede.
„Bergentheim" door de vr. S. van Dijk te Vroomshoop en S. Pantink te Den Ham.
„Dedemsvaart" door vr. G. J. H. Harsevoort te Heemse en secundus.
„Elburg" door secundus ring Zwolle.

„Enschede-Glanerbrug" door vr. E. Gelderman te Hengelo en secundus.
„Enschede-West" door de vr. J. Bron en R. Kloek te Enschede.
„Hengelo" door vr. R. Bruins te Enschede.
„Kampen" door de vr. A. J. Westerik te Hattem en B. J. ter Haar te Epe.
„De Krim" door vr. J. J. Kiewiet, te Balkbrug.
„Langeslag" door vr. W. A. Visser te Nijverdal en secundus.
„Nijverdal" door de vr. D. M. Borger te Almelo en H. Kolkman te Wierden.
„Ov. N.O. hoek" door de vr. A. J. Huisman te Mariënberg en K. van der Veen te Beerserveld.
„Salland's Oosthoek" door vr. K. Nolles te Nijverdal (ver. Daarle, Daarlerveen en Vriezenveenschewijk) en vr. H. J. Breman te Balkbrug (ver. Ommen, Den Ham en Vroomshoop).
„IJsselstreek" door de vr. J. Pontsma en J. Bos Jr. te Kampen.
„Zwartsluis" door vr. F. Kampherbeek.
„Zwolle" (stad) door Dr. C. N. Impeta, J. Pontsma en/of J. Bos Jr., (overige ver.) door vr. A. W. van Dijk te Zwartsluis.
Urk door eerelid E. H. Timmerman.

De 1ste Afd.-Secretaris,
ZW. O. BROEK ROELOFS.

Den Ham (O.), 7 October 1939.

Geachte Afdeelingsvrienden,

Misschien hebt ge wel al uitgezien naar nieuws over de

Afdeelingsvergadering op a.s. Dankdag.

Nu, hier is het dan. 't Hoefde niet vroeger; maar later mocht toch óók niet. Dus: juist op tijd!

Ge denkt er wel aan, nietwaar, dat *Dankdag* in 1939 *reeds is op Woensdag 1 November;* dus: al aardig dichtbij. Past dus op uw tellen! En.... rekent er maar niet op, dat er wel plaats genoeg zal zijn, nu allicht ook Vereenigingsvrienden gemobiliseerd zijn, want de Regelingscommissie durft er op te rekenen, dat de opkomst eer grooter dan kleiner zal wezen, gelet op de sprekers: Dr. J. H. Bavinck, die dan onze Zendingsprofessor zal zijn; en Ds. J. W. Siertsema, van Haarlem. Nadere inlichtingen krijgt ge wel van Uw Afdeelingssecretaris, vr. Broek Roelofs.

Kaartverkoop:

a. Van 14 tot en met 27 October voor leden der J.V. à *f* 0.10; dat is een oud privilegie voor de *leden;* maar na 27 October moeten leden der J.V. den gewonen prijs betalen, n.l. *f* 0.20.

b. Voor niet-leden der J.V. (dus b.v. ook voor verloofden!) begint de verkoop van kaarten eveneens op 14 Oct., à *f* 0.20.

c. Aan vrienden-militairen-in-uniform zal op Dankdag-zelf een kaartje verkrijgbaar zijn aan de kerkdeur à *f* 0.10.

Kaartjes zijn weer te bekomen of ook per postwissel of per giro te bestellen bij Boekhandel J. Olthoff, te Heemse-Hardenberg, giro 43154.

En nu nog een extra-belooning voor de vluggen!

Te Hardenberg èn te Heemse wordt D.V. weer vergaderd. Indien men nu voorkeur heeft voor een bepaald kerkgebouw, gelieve men dit op te geven; *dat kan óók tot en met 27 October;* **daarna niet meer;** dàn moet de Regelingscommissie het regelen; in 1938 moesten de laatste 500 naar Heemse worden verwezen; dat was niet zoo erg, want de sprekers zullen wel weer wisselen, maar.... dan is het zelf-kiezen afgeloopen. De kaartjes zijn verschillend gekleurd; dat maakt de controle makkelijk en.... de Regelingscommissie laat zich niet bedotten, dat is in 1937 en '38 gebleken. En ook in 1939 hoopt ze wakker te wezen!

„Tot ziens!" en.... volgende week misschien meer nieuws van

DE REGELINGSCOMMISSIE.
p.a. J. Reints, Secr.-Penn., Baalder.

Hardenberg, 7 October 1939.

AFDEELING GELDERLAND.

IN MEMORIAM J. F. STROOM.

Weer ontviel ons door den dood een eere-lid. Eerst de bij de ouderen onvergetelijke H. J. Bos. Daarna Joh. T. de Lange. En nu de heer J. F. Stroom, oud-redacteur van „De Graafschapper" te Arnhem.

Hij behoorde tot die weinigen, die in de eerste periode van onzen bondsarbeid in de pers voor ons vocht. Toen onze actie nog klein was en daarom van velen veracht werd, heeft hij mee de hitte des daags en de koude van den nacht gedragen.

Thans is hij ingegaan in de rust, die er voor al Gods trouwe knechten overblijft.

Thans maakt hij deel uit van de wolk der getuigen, die rondom ons ligt.

Het werk en de strijd zijn wel anders geworden dan voorheen, maar zij zijn gebleven. Thans zijn wij het, die afgericht worden om te loopen in de loopbaan.

Verstaan wij de sprake, die er uitgaat van die steeds grooter wordende wolk van getuigen?

Want alleen dan zal de gedachtenis ook van dezen rechtvaardige onze Geldersche Afdeeling tot zegen zijn.

Voor het Bestuur:
H. KRUISSELBRINK, Voorz.
J. E. WIGGELINKHUIZEN, Secr.

AFDEELING NOORD-HOLLAND.

Verslag van het Referaat van Prof. Dr. H. Dooyeweerd over „R. K. en Calvinistische Ordeningsgedachten".

1. **Inleiding.**

Bij de ordening in *enger* zin (n.l. van het bedrijfsleven) kan men onderscheiden in *sociale* ordening (betreffende de positie der arbeiders) en *economische* ordening (betreffende de bedrijven als zoodanig; o.a. het streven naar een organische samenwerking tusschen voortbrenging en verbruik).

2. **Iets uit de historie van de ordening.**

Allang was er *gedeeltelijke* ordening. *Sociale* ordening b.v. door de collectieve arbeidsovereenkomsten en door de wet van 1937, die het mogelijk maakt om die collectieve arbeidsovereenkomsten verbindend te verklaren. *Economische* ordening was er uit het bedrijf zelf door ondernemersovereenkomsten (betreffende afzetgebied, prijsvorming enz.) tusschen de ondernemers onderling. In het groot door trusts en kartels, die zelfs internationaal ordenden (b.v. voor rubber, tin, staal en cement). Voor 1914 alles aan het bedrijf overgelaten. De *wet* van *vraag* en *aanbod* werkte toen ordenend, naar men meende. Maar na 1918 kwam er een *structueele verandering* in het bedrijfsleven, die de grondwet van vraag en aanbod goeddeels buiten werking stelde. Als *interne* (innerlijke) oorzaken zijn hiervoor aan te wijzen de rationaliseering en mechaniseering van de bedrijven, die tot chronische werkloosheid leidden. De invoering van de machines bracht groote kapitaalbeleggingen met zich, waardoor de bedrijven gedwongen werden te produceeren, zelfs wanneer de productie niet loonend is. Zoo ontstaat groote overproductie.

Als *externe* oorzaken voor de structuurverandering zijn te noemen: het streven naar autarkie (zelfvoorziening) met de daarbij behoorende tariefmuren, contingenteeringen enz. en het opgeven van de vrijhandelsidee.

Die structuurverandering bracht een groote roep om ordening met zich.

3. **A. R. en R. K. gaan inzake ordening principieel uiteen.**

R. K. gaat uit van de encycliek „Quadragesimo Anno" (1931) (pauselijke zendbrief „In het 40ste jaar", n.l. na de enc. „Rerum Novarum" — Van nieuwe dingen — uit 1891).
(De vroegere Oostenrijksche Chr. Standenstaat was op Quadragesimo Anno gegrond).
De R. K. eischte in 1933 *„totale ordening";* in 1936 verlangde men, dat de overheid bij de ordening de *behoeftefactor* in het centrum zou plaatsen; ook vroeg men *publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie,* d.w.z. instelling van bedrijfsraden met *dwingende verordende* bevoegdheid.
In 1936 verscheen het „Ordeningsrapport" van de *A. R.* partij. Daarin wordt betoogd, dat voor het overheidsbeleid inzake de ordening van het bedrijfsleven de *behoefte* geen richtsnoer kan zijn. Dit staat dus *lijnrecht* tegenover de R. K.

4. **De R. K. leer.**

Tegenwoordig, nu de coalitie verbroken is, is er bij de R. K. nadere bezinning over de verhouding van de R. K. en A. R. staats- en maatschappijbeschouwing. Belangrijk is hier b.v. het boek van *Dr. A. J. M. Cornelissen* „Beginselen der staatkundige partijen in Nederland".
Dr. C. handelt over de (schijnbare) overeenstemming en het verschil van de A. R. en R. K. opvatting inzake overheidsgezag en souvereiniteit Gods. *Beide* voeren het gezag terug op God. Maar bij *Calvijn* is God alles en de mensch niets. De *R. K.* daarentegen leert de souvereiniteit Gods met de zelfstandige waarde der menschelijke rede in overeenstemming te brengen. Calvijn vernietigt 's menschen redelijke natuur. Rome leert, dat de menschelijke natuur geconcentreerd in de rede een *zelfstandig* richtsnoer blijft voor het *natuurlijk* handelen.
Voorts bestrijdt Dr. C. de Calvinistische leer van *souvereiniteit in eigen kring* (afgekort s. i. e. k.), die z.i. tot anarchistische vrijheid voert, omdat alle levenskringen „los" naast elkaar staan.
De R. K. leert daartegenover een soort *trappenbouw* van de levenskringen. Alle levenskringen (behalve de kerk) klimmen op naar den staat, die alle kringen te boven gaat en omvat. De staat staat op zijn beurt onder de kerk, voorzoover betreft het in practijk brengen van de Chr. levenseischen (dus voorzoover hij aan het Chr. *genadeleven* deel heeft).

5. **Diepere achtergrond van de R. K. leer.**

Die ligt in de R. K. leer van de verhouding van *natuur* en *genade.* Het *natuurlijke* leven ziet men als een zelfstandig, van het Chr. geloof onafhankelijk leven, ter voorbereiding van het — het natuurlijk leven tot hoogere trap verheffend — *genadeleven.*
Thomas van Aquino, een Roomsch geleerde uit de 13e eeuw, op wiens leer de Roomschen nog altijd teruggrijpen, kwam tot deze theorie, omdat hij veel overnam van den Griekschen wijsgeer *Aristoteles.* Thomas leerde, dat de menschelijke natuur haar *centrum* in de rede vindt. Dit ontleende hij aan

Aristoteles, die, als heiden, niet van zonde en genade wist. Als Christen moest Thomas de genade wel een plaats geven. Die plaatste hij als een hoogere trap boven de natuur. Zoo kwam hij tot de tweedeeling natuur—genade.
Tegenover deze R.K. opvatting van de *rede* als centrum van de menschelijke natuur heeft Dr. A. Kuyper, in aansluiting aan de Schrift, geleerd, dat het *hart* centrum is van het menschenleven. Volgens Thomas is de redelijke natuur van den mensch niet radicaal door de zonde bedorven. De Schrift leert echter de radicale verdorvenheid van den mensch!
Het verschil over het centrum van het menschenleven (rede of hart) voert tot tweeërlei staats- en maatschappijbeschouwing.
De R. K. leer moet beantwoorden aan de normen der rede! Men leert, dat de mensch van nature streeft naar ontwikkeling van zijn redelijke natuur. Deze vervolmaking bereikt de mensch niet, zoolang hij als individu optreedt. Hiervoor is de gemeenschap noodig. De mensch is dan ook een van nature op de samenleving aangelegd wezen. Deze aanleg ontplooit zich trapsgewijze van lager naar hooger en zoo vormen zich de verschillende levenskringen als gezin, dorp, maatschappij en uiteindelijk de staat. De staat is dus de hoogste trap, die alle andere lagere levenskringen omvat en ze ordent op het hoogste *tijdelijke* doel: het *algemeen welzijn*. Tot zoover het *natuurlijk* leven.
Boven den staat komt de kerk als terrein van het genadeleven. De staat is een *Christelijke* staat, wanneer hij zich voegt naar de leiding van de R. K. kerk, dus van de pauselijke encyclieken.

6. **De practijk van de R. K. ordening.**

Merkwaardig is, dat de encycliek „Quadragesimo Anno" (1931) waardeering heeft voor het Italiaansche fascisme. Alleen wordt als bezwaar geopperd, dat het eigen initiatief van het bedrijf te veel in het gedrang komt. Daartegenover verdedigt de „Quadragesimo Anno" het *subsidiariteits-* of *aanvullingsbeginsel*, d.w.z.: men moet zooveel mogelijk aan het bedrijf zelf overlaten. Alleen in de uiterste noodzaak moet de overheid iets van de taak van het bedrijf overnemen. Men moet echter steeds streven naar decentralisatie, naar vorming van bedrijfs- of beroepsraden, welke op hun gebied de taak van den staat overnemen. Deze gedachte is door R. K. schrijvers uitgewerkt tot een theorie inzake een *publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie*, waarbij deze bedrijfsraden de bevoegdheid krijgen om bindende verordeningen uit te vaardigen (onder controle van de overheid naar den maatstaf van het algemeen welzijn).
Zoo wil Rome dus:
1. totale ordening van heel het leven onder staat en kerk;
2. aanvullingsbeginsel: de staat vult slechts aan, als de maatschappij te kort schiet;
3. hierdoor wordt „een nieuwe gemeenschap" gebouwd, waarin Christelijke naastenliefde heerscht.

7. **Onze critiek.**

Rome leert dus geen souvereiniteit in eigen kring, maar slechts autonomie in eigen kring, omdat de verhouding, die wij slechts toekennen aan den staat en zijn *gelijksoortige* onderdeelen (provincie en gemeente) door de R. K. wordt toegepast op den staat en alle andere levenskringen.
In onzen huidigen tijd kennen de provincies en gemeenten weinig autonomie. De mate, waarin de autonomie toelaatbaar is, wordt bepaald door eischen van het algemeen welzijn (het belang van het hoogste gelijksoortige samenlevingsverband: de staat).
We moeten tegenover Rome scherp onderscheiden tusschen *souvereiniteit in eigen kring* en *autonomie*, want de R. K. kent alleen maar autonomie in eigen kring. Dat komt, omdat zij de diepere eenheid van de menschelijke samenleving ziet in twee *tijdelijke* samenlevingsverbanden: het tijdelijke kerkinstituut (voor het terrein der genade) en het tijdelijke staatsverband (voor het terein der natuur).
Voor ons ligt het religieuse centrum van de samenleving in het koninkrijk Gods in Jezus Christus. *Die* staat is waarlijk *totalitair*. Dat religieuse centrum openbaart zich in Christelijke wetenschap, kunst, staat, gezin, enz., terwijl elk dezer verbanden zich ontwikkelt naar eigen aard (dit is de souvereiniteit in eigen kring). En dit beginsel zegt, dat niets zich mag ontwikkelen naar den aard van den staat, wat geen deel van den staat is: de kerk niet en ook het bedrijfsleven niet.
Autonomie in eigen kring ziet slechts de „deel-geheel" verhouding (bedrijf is een deel van den staat) en de meerdere of mindere mate van zelfstandigheid der deelen is afhankelijk van het belang van het geheel (de staat als eindpunt van den trappenbouw op „natuurlijk" terrein).
Zoo kan Rome zich uiteindelijk niet scherp verzetten tegen den groei naar een totalitairen staat. Dat kan alleen bij handhaving van de souvereiniteit in eigen kring!
De overheid moet ook volgens ons op diverse terreinen wel ingrijpen ter wille van het algemeen belang, maar dit algemeen belang moet gezien worden als een *rechtsprincipe*. De overheid moet voor haar optreden een *rechtsgrond* kunnen aanwijzen en moet niet ordenen door te rekenen met het *behoefte-element* (zoo de Bedrijfsverguningenwet).
Het *„aanvullingsbeginsel"* wijzen wij als Calvinisten ook af, want in de toekenning van *publiekrechtelijke verordeningsbevoegdheid aan bedrijfsraden* op het typisch-intern-economisch terrein schuilt het groote gevaar van verflauwing der grenzen. Nimmer kan zulk een bevoegdheid verdedigd worden op grond van de souvereiniteit in eigen kring van het bedrijfsleven, daar zij in wezen slechts een overgedragen *overheidsbevoegdheid* is en dus het bedrijf tot *staats*orgaan maakt. Voorzoover ordening door de overheid in een gegeven situatie uit *rechts*oogpunt noodzakelijk wordt, verdient het verre de voorkeur, dat de overheid deze taak *niet* uit handen geeft en de bedrijfsorganen slechts als adviseerende instanties inschakelt.
Gedragen in hun hart door de kracht van de religie en zich gebonden wetend aan *den* totalitairen staat, het koninkrijk Gods in Jezus Christus, hebben de Calvinisten dus nog een groote taak ook op het gebied van de ordening.

Bronnen hierbij:
A. R. ordeningsrapport (beslist bestudeeren).
Prof. Dr. H. Dooyeweerd: „De Chr. Staatsidee" (*de* bron; 't is een Arja-uitgave).
Prof. Dr. H. Dooyeweerd: „Het vraagstuk van het organisch kiesrecht in een nieuw stadium", in Almanak 1935 van het Studentencorps aan de Vrije Universiteit.
C. Smeenk: „Chr. Sociale beginselen".
Dr. H. Colijn: artikel in „Crisis"-nummer van „Stemmen des Tijds" 1935, blz. 193.
Ir. B. ter Brugge: „Rationalisatie en Mechanisatie", artikelen in „De Reformatie", 18e jg., blz. 294 e.v., no. 32 e.v.
Rerum Novarum en Quadragesimo Anno zijn in het Hollandsch vertaald uitgegeven bij N.V. Urbi et Orbi, Utrecht (voor wie ze wil inzien).
Dr. A. J. M. Cornelissen: „Beginselen van de staatkundige partijen in Nederland".
Ds. C. Veenhof: „In Kuyper's lijn" (speciaal over het hart als centrum, blz. 32).

Voor verdere studie:
S. de la Bella: „Ordening van theorie naar practijk".
Dr. J. C. Kruisheer: „De practijk der ordening".
P. Kuin: „Ordening als maatschappelijk verschijnsel".
Prof. Dr. H. Tingsten: „Nationale Dictaturen" (speciaal over Oostenrijk).

P.S. Dit onderwerp heeft het afdeelingsbestuur opgegeven niet als ringonderwerp, maar als vrij onderwerp voor een vereenigingsavond.

(Verslag, buiten verantwoordelijkheid van prof. Dooyeweerd, gemaakt door G. J. van Kamp Jr. en S. van Popta).

Agenda voor Geref. Schippersjeugdvereenigingen

Zondag 15 October:

Gew. Gesch.: Gethsemané, hfdst. 42. (Matth. 26).
Lectuur: Sill. Smitt, blz. 237.
De Graaf, hfdst. 45 par. 1—3, 74.
Kerkgesch.: De Afscheiding.
Lectuur: v. d. Mast, blz. 478.
Toel. Kerkgesch. III hfdst. 20.

Zondag 22 October:

Gew. Gesch.: Bij den hoogepriesters, Petrus' verloochening, hfdst. 43 en 44. (Matth. 26).
Lectuur: Sill. Smitt, blz. 239, 247.
De Graaf, hfdst. 21, 45, 95.
Vad. Gesch.: De wereldoorlog, hfdst. 40.
Gewone lectuur.

Mededeelingen Bondsbureau

Abonnementsgelden.

Is het abonnementsgeld voor het loopende halfjaar al door Uw J.V. gestort?
Doe het dan nog direct!
Wacht nu niet langer, maar help mee aan een goeden gang van zaken.

Mobilisatie-adressen.

Vele gemobiliseerden worden de dupe van onnauwkeurige of onvolledige opgave van hun militair adres door de vereenigingen.
Ten tweeden male verzoeken wij, om vooral duidelijk en volledig de adressen der gemobiliseerden op te geven.
Aan de gemobiliseerden zelf richten wij het verzoek, om

steeds in hun correspondentie over abonnementen **erbij te melden, voor rekening van welke J.V. zij hun blad ontvangen.** Anders kunnen wij niet instaan voor correcte behandeling van adresverbeteringen e.d.

Mobilisatie-inzameling.

Maandag j.l. zijn aan alle vereenigingen verzonden:
1. circulaire over mobilisatie-inzameling;
2. inteekenlijsten;
3. stortingsbiljet voor overmaking bedrag;
4. kaart om in te vullen, hoeveel leden van de J.V. in militairen dienst zijn.

Vereenigingen, die deze stukken niet hebben ontvangen, worden verzocht te reclameeren aan het Bondsbureau.

De kaart no. 4 wordt **omgaande** terug verwacht.

Vooruit betalen s.v.p.!

Men gelieve er rekening mee te houden, dat Bondsuitgaven slechts tegen **vooruitbetaling** worden geleverd.

Prijslijst dezer Bondsuitgaven is te vinden in het jaarboek.

Officieele Mededeelingen

Kort verslag van de Bondsbestuursvergadering, gehouden op Maandag 2 October 1939 in het Bondsbureau te Amersfoort.

Alle Bondsbestuursleden zijn aanwezig, alsmede de heer J. Schouten, Raadsman. Bericht van verhindering is ingekomen van den Raadsman Ds. P. Ch. v. d. Vliet.

De Bondsvoorzitter *Prof. Dr. K. Dijk* opent de vergadering, gaat voor in gebed en spreekt zijn blijdschap uit over de aanwezigheid van den heer Schouten. Deze vergadering is bijeengeroepen om te spreken over de maatregelen, die in verband met de mobilisatie moeten worden genomen. Op voorstel van het Moderamen neemt het Bondsbestuur de volgende besluiten:

1. een fonds te vormen, waarvan de gelden moeten worden verzameld door de leden der aangesloten J.V., waaruit o.m. zal worden bekostigd: a. goedkoope abonnementen op het orgaan voor gemobiliseerde leden der J.V.; b. steun door middel van leidraden aan militaire J.V.; c. gratis abonnementen voor de militaire tehuizen;

2. een mobilisatie-commissie te benoemen, die bovengenoemde en hierna te noemen zaken heeft te behartigen, met eenigszins vrij mandaat; en tot leden van die commissie te benoemen de h.h. P. van Nes Czn., voorzitter; A. van Rijn, penningmeester; A. Kuiper, Lod. Kooijman en Jac. G. van Oord;

3. de aangesloten vereenigingen in de mogelijkheid te stellen vrijstelling van contributie te bekomen voor de leden, die gemobiliseerd zijn, met ingang van 1 Januari 1940;

4. bij Ring- en Afdeelingsbesturen er op aan te dringen, dat zij evenzoo handelen ten opzichte van Ring- en Afdeelingscontributie, opdat in het Bondsleven over heel de linie in dezen dezelfde gedragslijn worde gevolgd;

5. abonnementen voor gemobiliseerde J.V.ers te berekenen à ƒ 1.— per jaar met ingang van 1 September 1939;

6. aan Militaire Tehuizen 1 gratis ex. G.J.B. te zenden, meerdere exemplaren te berekenen à 2 ct. per no.;

7. de oprichting van militaire J.V.'s, waar noodig, zooveel mogelijk te stimuleeren en aansluiting van gemobiliseerden bij bestaande J.V.'s zoo krachtig mogelijk te bevorderen;

8. aan de militaire J.V.'s steun te verleenen in den vorm van het afstaan in bruikleen van leidraden, schetsen e.a. Bondsuitgaven, die dan van een stempel worden voorzien en zoo mogelijk in beheer worden gegeven aan een persoon, ten wiens huize de militaire J.V. vergadert.

Na uitvoerige bespreking van al deze punten wordt aan de mobilisatie-commissie opdracht gegeven tot uitwerking en uitvoering van de plannen.

Ten opzichte van den Bondsdag 1940 wordt besloten, dat met de mogelijkheid moet worden gerekend, dat deze niet in Groningen zal kunnen worden gehouden. Definitieve beslissingen hieromtrent kunnen in volgende Bondsbestuursvergaderingen worden genomen.

Besloten wordt een propaganda-brochure uit te geven, die geheel zal staan in het teeken van de mobilisatie.

Ingekomen stukken en verdere zaken worden uitgesteld tot de November-vergadering.

Na Rondvraag gaat de heer Schouten voor in dankgebed en sluit de Voorzitter de vergadering.

De Secretaris,
J. WIJNBEEK.

Veranderde adressen van aangesloten vereenigingen.

Ten Boer. Beide afd. saamgesmolten. Secr. H. Kwant. Penn. P. Bolhuis.
Enumatil. Beide afd. saamgesmolten. Secr. M. Wieringa. Penn. A. Poll.
Groningen. Tim. Centr. Penn. H. Bouwman, Korreweg 55.
Kommerzijl. Secr. T. Hooghiem Jr.
Loppersum. Afd. B. Secr. J. Woltjer, Molenweg A 263.
Stadskanaal. Banier. Secr. J. v. Klinken, Poststr. 18 c.
Boksum. Penn. J. Oostijen Szn.
Joure. Secr. A. Holtrop, Huis ter Heide o.d. St. Nicolaasga.
Makkum. Secr. L. Kleiterp, Bleekstr. 2.
Nijemirdum. Secr. D. Buursma, „Elfbergen". Penn. D. Pelsma, **Sondel.**
Suawoude. Secr. P. v. d. Meulen Bzn p/a B. J. v. d. Meulen, No. 120.
Assen. Dient den Heere. Secr. Afd. A: J. H. Sturing, Zwartwaterweg 92. Secr. Afd. B: D. Krikke, Oosterhoutstr. 79. Moderamen: Secr. A. H. Smallenbroek, Brink 31. Penn. J. Vaartjes, Parkstr. 14.
Aalten. Calvijn. Secr. G. J. Sikking, Lintelo 9 (Afd. B).
Arnhem. Joh. Fontanus. Secr. W. G. A. Woonink, St. Antonielaan 218. Penn. L. Touw, Klarendalscheweg 196.
Herwijnen. Secr. T. v. Maaren, C 29.
Nijkerk Holk. Calvijn. Secr. J. Ruitenbeek, Holk G 73.
Tienhoven. Secr. J. A. Manten Jzn, No. 80, Breukelerveen post T. Penn. C. Manten, Oud Maarsseveen post T.
Enkhuizen. Beide afd. saamgesmolten. Secr. D. de Boer, Venuslaan 89. Penn. F. Bruyn, Molenweg 56.
Amsterdam. Banier. Penn. G. Wiersema, Burg. Amersfoortlaan 81, **Badhoevedorp.**
Hazerswoude. Penn. C. Windhorst, Gemeenweg F 23.
Meerkerk. Penn. P. v. Zessen, Gorinchemschestr. C 78. Secr. P. Zwart, Tolstr. D 44.
Rijswijk. Calvijn. Penn. J. Huizinga, Broekslootkade 119.
Scheveningen. Josia. Secr. L. F. Venderbos, Wieringschestr. 212.
Den Haag. Idenburg. A. Mink, Harderwijkstr. 58.
Voorburg. Groen v. Prinsterer. Penn. A. J .ten Hove, L. van Rustenburg 14.
Waddingsveen. Secr. N. Bergshoef, Jan Dorrekenskade 72.
Zwijndrecht. Secr. der 3 vereen.: W. v. Die, Krommeweg 21, **H. I. Ambacht.**
Dinteloord. Secr. W. de Nijs Jzn, Droogendijk C 176.
Den Bosch. Penn. M. Veenstra, Martinilaan 9, **Vught.**
Ooster Hoogebrug. Secr. J. A. Wijpkema Jzn, **Noorddijk** A 20 (Gr.).
Haarlem. Dr Bavinck. Secr. J. Faber, Vrouwehekstr. 38.

Veranderde adressen Bondsringen.

West Zuid Beveland en Noord Beveland. Secr. A. J. Caan, Papeweg A 135, Wolfaartsdijk. Penn. A. Meulbroek, E 78, 's Heer Arendskerke.
Dieren. Secr. E. G. Bosman, Oranjestr. 26, Velp Gld.
Amsterdam Zuid. Secr. J. Versloot, Amsteldijk 53 huis. Penn. Olympiakade 56 II.
Sassenheim. Secr. P. v. d. Schaaf, Kanaalstr. 175, Lisse.
Waarder. Secr. J. Verburg, Zegveld. Penn. B. J. v. Ommeren, H. Rijndijk 100, Nieuwerbrug.
Leiden. Secr. J. Vreeken, Papelaan 184, Voorschoten.
Ede. Secr. W. Welgraven, Manen Eb 106, Ede.
Zwolle. Secr. H. W. Rodink, Ruysdaelstr. 28, Zwolle.
Wildervank. Secr. W. Brinkman, Barkelastr. 190, Stadskanaal. Penn. A. Prins p/a A. te Velde, Oosterdiep B 118, Wildervank.
Waterland. Penn. J. Visser, Buurt I no. 7, Landsmeer.

Adres afdeeling Noord Brabant: C. v. d. Ploeg, Tjalkstr. 29, Eindhoven.

Boekaanbieding

(Opgaven uitsluitend te richten aan den Eind-redacteur Ten Hovestraat 15 te 's-Gravenhage, onder toezending van 10 cent per aanvraag of aanbieding, in postzegels (liefst van 5 cent) of door storting op giro 35385).

Drogisterij Händelstraat 104, Utrecht, **biedt aan:**
Wielenga, Bijbel als boek v. schoonheid. Ing. ƒ 1.25.
v. d. Does, De Afscheiding. Ing. ƒ 2.00.
Aalders, Het Rom. Imperium en het N. T. Ing. van ƒ 2.40 voor ƒ 1.30.
de Zwart, Calvijn i/h licht zijner brieven. Ing. v. ƒ 2.35 v. ƒ 1.75.
Morton, In de voetstappen van Paulus. Ing. v. ƒ 3.75 v. ƒ 1.75.
v. d. Zee, Vad. Kerkgeschiedenis. Drie deelen. Ing. v. ƒ 8.70 v. ƒ 5.25.
v. Urk, Tot hun verstand gekomen. Ing. v. ƒ 1.20 v. ƒ 0.70.
de Bondt, Wat leert het O. T. aang. het leven na dit leven. Ing. ƒ 1.50.
v. Noort, De letterkundige inleiding. Ing. v. ƒ 1.15 v. ƒ 0.65.
Rullmann, Doleantiestemmen. Ing. ƒ 0.75.
Dijk e.a., De Reformatie van '86. Gedenkboek. Ing. ƒ 1.50.
Nederbragt, De wereld een chaos? Ing. v. ƒ 2.25 v. ƒ 1.25.
Baarslag, Jeruzalem of Caesarea. Geb. v. ƒ 1.90 v. ƒ 1.05.
Rullmann, Ds. W. H. Gispen, een man van singuliere gaven. Geb. ƒ 1.50.
Handboek Geref. Evangelisatie. Ing. ƒ 1.25.
Dijkstra, Onderwijzend Personeel. Ing. ƒ 0.75.
Baarslag, Genade, geloof, gehoorzaamheid. Geb. ƒ 0.75.
Janse, Met geheel hun verstand. Ing. v. ƒ 2.30 v. ƒ 1.25.

le Cointre, Het sociale Jezus-beeld. Ing. *f* 0.75.
Janse, De heerlijkheid der psalmen. Ing. *f* 0.60.
Hepp, Dr. H. Bavinck. Geb. *f* 1.25.
Veldhuizen, Met Jezus door het leven. Ing. *f* 1.00.
Douma, Nachtgezichten van Zacharias. Geb. v. *f* 1.75 v. *f* 1.—.
Knap, Kuischheid. Ing. *f* 0.60.
Corper, H. Colijn, ridder zonder vrees of blaam. Geb. *f* 0.75.
Alle boeken zijn nieuw of in zeer goeden staat. Koopen vanaf *f* 5.— en hooger franco.

C. de Putter, Willemstraat 9 te Hoek (Z.), **biedt aan:** Jaargangen Geref. Jongelingsblad (niet gebonden) in goeden staat. Voor meestbiedenden.

Aangeboden, door H. J. J. Jonker te Zwartemeer (Dr.):
Groote Leercursus der Duitsche en Engelsche Taal, door F. C. Gijsen, 2 deelen, 800 pag., splinternieuw, van *f* 7.— voor *f* 2.— + port.

Gevraagd, door H. J. J. Jonker te Zwartemeer (Dr.):
Premieboeken bij de N.C.R.V. kalender van de jaren '35, '36 en '37. Alleen nette, ongeschonden exemplaren. Prijs gevraagd.

BONDSVRIENDEN.
Alle boeken in de rubriek „Boekaanbieding" vermeld, worden door ons **ingekocht en verkocht.** Onze 50-jarige ervaring garandeert Uw voordeel. Op aanvraag overhandigen wij U gratis onze uitgebreide Catalogus No. 165, speciaal THEOL. BOEKWERKEN.

Vraagt ons oordeel tot Uw voordeel!

Antiquariaat J. WRISTERS. Minrebroederstraat 13, Utrecht

Zondag 8 Oct. heeft God van ons weggenomen onze geachte oud-voorzitter en vriend

L. C. DE WILDE,

op den leeftijd van 36 jaar.
Zijn arbeid zal bij ons in dankbare herinnering voort blijven bestaan.
Trooste de Almachtige hen die achterblijven. Zij dit sterven voor ons een roepstem om te allen tijde bereid te zijn.

Namens de J.V. Timotheüs te Zonnemaire,
J. A. v. d. BIJL, Voorz.
K. GEELHOED, Secr.

Tuberculose?

Zeer gunstige resultaten worden bij deze ziekte bereikt met de behandeling volgens Dr. J. H. van Grafhorst, arts.

Een kuur met granuline — ook thuis toe te passen — bespoedigt de genezing van long-, buik- of gewrichts-t.b.c. (beender) en scrofulose (klierziekte).

Een uitvoerige brochure met nuttige wenken, zeer vele attesten van doktoren en genezen patiënten en overdrukken betreffende granuline uit geneeskundige tijdschriften (Geneeskundige Courant, Medisch Weekblad, enz.) wordt U op aanvrage gratis en franco in onbedr. gesloten env. toegezonden door Med.-Pharm. Ondern. Dr. J. H. VAN GRAFHORST, G 173, SCHEVENINGEN.

EEN EERELID?

Gouden Bondsinsigne . . *f* 6.—
Zilveren medaille insigne . *f* 2.25
Dipl. Eerelidmaatschap . . *f* 0.50

VEREENIGING GEREF. J.BOND - AMERSFOORT
Giro 95964.

NU MEER DAN OOIT ..... PARAAT!

De tegenwoordige jeugd is **verplicht,** indien het Vaderland t.z.t. een beroep tot instandhouding van het bedrijfsleven op haar mocht doen, goed beslagen ten ijs te komen.
Mocht de nodige kennis U hiervoor ontbreken is het taak onverwijld 'n schriftelijke cursus te volgen voor **Steno, Typen, Boekhouden, Handels-correspondentie, Middenstandsdiploma, Manufacturenbrevet, Kruideniersdiploma, Alg. Ontwikkeling,** enz.
Dan alleen zijt ge in staat te voldoen aan de zware eischen, die het bedrijfsleven thans stelt.
Begrijp Uw plicht en stuur nog heden onderstaande coupon ingevuld in.

COUPON

Aan CENTRAAL BUREAU INSTITUUT PONT, Afd. 17 Briefonderwijs, AALTEN.
Gelieve mij zonder eenige verplichting inlichtingen te zenden over Uw schriftelijke cursus voor:
.....
Naam: .....
Adres: .....
Plaats: .....

WIE DOET MEE?

Zeer goed en goedkoop schr. onderwijs. **Populaire cursussen:** Ned. Taal, Stijl, Rekenen, Handverbeteren, Vaderl. Gesch. en Aardrijkskunde.

Per cursus slechts *f* 1.50, duur 3 mnd.

Algemeene ontwikkeling. Totaal *f* 12.—; duur 6 mnd.

Politie, Marechaussee, Hulpkommies en Besteller. Per cursus *f* 12.-; duur 6 mnd.

Middenstandsdiploma; volledige opleiding. Totaal slechts *f* 20.-; duur 8 of 15 mnd.

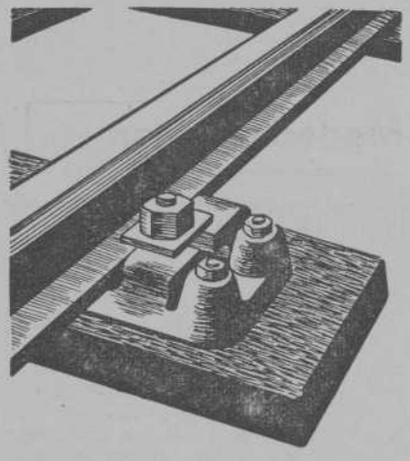
Geen boeken nodig. Vraagt inlichtingen en proefles.

Cursus „M.S.D.", Stadhouderskade 15 D, Rotterdam.

NIEUWE VOORDRACHTEN
en
VOORDRACHTBUNDELS
bij **E. WESTERHOF Azn.,**
Melkmarkt 36 — ZWOLLE
Op verzoek wordt gaarne ter inzage gezonden.

Carrosseriefabriek „VERHEUL", Waddinxveen, vraagt flinke
CARROSSERIEBOUWERS
(metaal en houtbouw).
Br. opg. van leeft. en eventueele getuigschriften te zenden aan D. DE NOOIJ, Kerkweg, Waddingxveen.

GOEDE FUNDAMENTEN

Welke richting U in de techniek ook uit wilt..... zonder een degelijke theoretische ondergrond bereikt ge Uw einddoel niet.

Studeer techniek thuis!

Burgerl. Bouwkunde, Architectuur, Meubel- en Schildertechn., Water- en Wegenbouw, Betonbouw, Werktuigbouwkunde, Auto- en Vliegtuigtechn., Electrotechn., Radiotechn., Chemische Techniek, Zuiveltechniek, Speciale cursussen.

PBNA HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM ARNHEM
Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind

200 Leervakken
120 Leraren
5000 Cursisten

Zend deze **COUPON** *aan PBNA voor kosteloos prospectus.* L5

Naam .....
Adres .....

Een der schetsen voor den komenden winter is:

DE ORGANISATIE VAN DEN BOND

Zij is opgenomen in het no. van 22 September j.l. van ons orgaan. Als bronnen hebt ge daarvoor noodig:

1. **Jubileumboek 1928. Prijs 75 ct.**
2. **Jubileumboek 1938. Prijs *f* 2.—.**
3. **Handboekje. Prijs 25 ct.**
4. **Propaganda-lectuur — zie Jaarboekje 1939 blz. 107.**

Van de jubileumboeken is nog slechts een beperkt aantal aanwezig. Bibliotheken en personen, die deze waardevolle boeken niet bezitten, doen het best zich die **nu** aan te schaffen.

Giro 95964 Vereen. Geref. Jongelingsbond, Amersfoort.

Een der schetsen voor den komenden winter is:

Uw taak ten opzichte van den Staat.

Zij is opgenomen in het no. van 1 Sept. j.l. van ons orgaan. Als bronnen hebt ge daarvoor noodig:

1. **GEDENKSCHRIFT UTRECHTSCHE BONDSDAG 1939.**
   Prijs: 1—5 ex. à 60 ct.
   6—10 ex. à 50 ct.
   11 en meer ex. à 40 ct.
2. **JUBILEUMBOEK „VAN JEUGD EN MOED EN KRACHT".**
   Prijs *f* 2.—.

Bestelt nog heden aan het BONDSBUREAU te AMERSFOORT.

Doe open de poort!

Hoe flink hij ook is, met zijn handen alléén komt de Middenstander er tegenwoordig niet. Sinds de Vestigingswet bestaat, telt vooral het hoofd, de kennis, de ontwikkeling! De Vestigingswet heeft den Middenstander voor geheel nieuwe vragen gesteld... maar vragen, die gemakkelijk te beantwoorden zijn, indien hij zich aan de goede leiding der A.S.S.O. toevertrouwt.

ALLEEN DEZE ZOMER SLAAGDEN

131

A.S.S.O.-cursisten voor het middenstandsdiploma, het manufacturenbrevet of het kruideniersdiploma. Vraag inlichtingen en wij zenden U de namen en volledige adressen.

LEIDER VAN DE MIDDENSTANDS-CURSUSSEN:
Mr. E. Riemersma.

ADVISEURS VOOR DE MIDDENSTANDS-CURSUSSEN:
Mr. M. J. Wolff, Voorzitter van de Arnhemse Vereniging voor Handel en Nijverheid, Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond;
de Heer Joh. G. Cornelissen, Voorzitter van de Federatieve Bond van Kruideniers-organisaties in Nederland (Febowiko).

Vat moed en zet U aan den arbeid!

Schriftelijke lessen voor hen, die lager onderwijs genoten en voor gevorderden, voor dames en heren, voor jong en oud, voor gehuwden en ongehuwden. Laag maandelijks lesgeld. Alle boeken, atlassen, tekenbenodigdheden, enz. GEHEEL GRATIS. Elke week een leszending. Correctie van gemaakt werk. Na afloop hulp bij sollicitatie.

Lees nevenstaande cursusopgave. Vraag ons per bon, in gesloten enveloppe, gefrankeerd met 5 cent, of per brief, het prospectus van de cursus, waarvan U iets meer wilt weten. Wij zenden U kosteloos alle inlichtingen en tevens dankbetuigingen van vele geslaagden en aangestelden.

A-cursussen:

Voor heren: middenstandsdiploma, politiediploma, marechaussee, politietroepen, leerling-verpleger, besteller, hulpkeurmeester (voor slagers), keurmeester van waren, manufacturenbrevet, kruideniersdiploma, warenkennis, etaleur, reiziger, administrateur, notarisklerk, makelaar-taxateur, effectenvak, inspecteur verzekeringsmij., directeur van een woning- en assurantiebureau.

Voor dames: middenstandsdiploma, leerling-verpleegster, manufacturenbrevet, kruideniersdiploma, warenkennis, etaleuse, cassière, reizigster, privé-secretaresse, kinderverzorgster, kinderjuffrouw, assistente bij een dokter of tandarts, fröbelonderwijzeres, **fröbelen.**

LEER DIT VOOR UW KINDEREN!

B-cursussen:

Voor dames en heren: ALGEMEENE ONTWIKKELING (ZEER UITGEBREIDE CURSUS VOOR IEDEREEN), praktijkdiploma boekhouden (dubbelboekhouden) handelskennis, handelsrecht, statistiek, handelsrekenen, boekhouddiploma's „Mercurius" en „Vereniging van Leraren", landbouwboekhouden, landbouwkundig bedrijfsleider/zetboer, Nederlandse taal, Frans, Duits, Engels; Nederlandse, Franse, Duitse en Engelse handelscorrespondentie, stenografie (systeem „Groote"), spreken in het openbaar, rekenen, meetkunde, algebra, wiskunde, belastingconsulent, handschriftverbetering, beschavingsleer (goede omgangsvormen), E.H.B.O.

C-cursussen:

auto-monteur, auto-techniek, garagehouder-vestigingswet, motor- en rijwielhersteller, auto-expert, (voor verzekerings-inspecteur en taxateur), theorie rijbewijs, auto-dieselmonteur, electriciën, electrotechniek, diploma sterkstroommonteur V.E.V., diploma zwakstroommonteur V.E.V., lijnwerker-telegrafist, radiomonteur, radiotechniek, radiocentrale-monteur, lasser, lastechniek, machinist voor stoombedrijf, voor motorbedrijf, voor electrisch bedrijf, voor de officiële diploma's land-, scheeps- en zuivelmachinist, koeltechniek, vliegtuigmecaniciën, vliegtuigtechniek, verwarmingsmonteur, verwarmingsinstallateur, metaalbewerking (smid-, machine-, constructiebankwerker, draaier, enz.), machinemonteur, fabrieksmonteur, loodgieter, erkend gasfitter, erkend waterfitter, V.V.A.-diploma's gezel en meester voor timmeren, voor metselen, voor lood- en zinkwerken, voor smidbankwerken, voor machine-bankwerken, v. auto-monteur, electrotechnisch-tekenen, machine-tekenen, bouwkundig-tekenen, meubel-tekenen, scheepsbouwk.-tekenen,

mode-tekenen, reclame-tekenen en ontwerpen,

OOK VOOR DAMES!

adspirant bouwkundig opzichter, bouwkundig opzichter, betonbouw, wegenbouw, filmoperateur, bedrijfsleider-werkmeester, gezel en meester kleermaker, enz.

ASSO INSTITUUT VOOR SCHRIFTELIJK ONDERWIJS · NIEUWE PLEIN 31, BIJ HET STATION, ARNHEM · DIR. J. v. d. BIJ, HOOFDONDERWIJZER

BON Het A.S.S.O.-INSTITUUT, Nieuwe Plein 31, Arnhem.
Ik verzoek, zonder enige verplichting, gratis inlichtingen omtrent de cursus voor:

.....

Naam ..... *Woonplaats* .....

Straat en No. ..... *Leeftijd* .....

N.V. DRUKKERIJ „VADA" — WAGENINGEN.